

Բաժանորդագին ԿԱՆԻՒԿ՝ թուրքիոյ համար
 տարեկան 50 դր2, Պոլսոյ համար 50 րուպ-
 փ, ուրիշ քրկիրներու համար X2 ֆր:
 Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդա-
 գրութիւնք եւս կ'ընդունուին:
 Գաւառներէն դրամի տեղ (սմանեան նա-
 մակադրոշմ կ'ընդունուի):
 ԵԱԼԻԿԻ վերաբերեալ ամէն գործի համար
 գիմել

Առ ՏՅՈՐԷՑ-Հրատարակիչ
 ՅՈՎՆԱՆ Գ. ՓԱԼԱԿԱՇԻԱՆ
 Պոլիս, Պաշտէ-Գաթոս, Թաշ Իսան, Թիւ 50

ԾԱՂԻԿ

ԼՐԱԳԻՐ

درعليه ده بفتح قوسنده طاش خاتنده
 •• نومروده «زاغيك» غزتهسى مديرى
 بالاقاشيان حوونان

S'adresser à

HOVNAN PALACACHIAN
 Directeur du journal arménien «Dzaghik»
 Rue Bahtché-Kapou, Tach Han, 50
 CONSTANTINOPLE

40 փարա

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 փարա

ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ — Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 51

ՈՒՐԲԱԹ

20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1892

ՃԱՐԱԹԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Հայ եկեղեցին եպիսկոպոս մ'ալ
 կորսնցուց, Բեմ մը ճարտասան քա-
 ղողի մը սուգն ունի, գրականու-
 թիւնը տաղանդաւոր հեղինակ մը
 կ'ողբայ:

Սրուանձտեանց Գարեգին Սրբա-
 փան իւր կնճռոտ հիւանդութեան
 հանգոյցներուն մէջ վշտաշարշար, ա-
 պարդին դարձուց Հիպոկրատայ ա-
 ջակերտաց ամէն հնարներ, և մահու
 գոյժն, գիշերադէմ թռչնոյ մը նը-
 ման, իւր ահռելի կառաչովն վայր-
 կենի մէջ հաղորդեց դառն լուրը:

Ճշմարիտ յոռետեսը վայրկեան մը
 մոռցած իւր դաւանութիւնը, կամու-
 վին ինկած հակասութեան մէջ ինք
 իւր դէմ, կը նախընտրէ կեանքը
 մահուընէ. մահը երջանկութիւն մ'է,
 այսպէս կը հաւատայ յոռետեսը,
 այլ տաղանդի մ'ալ վաղաժաման ան-
 հետացումը, աղէտ մ'է անդարմա-
 նելի: Զարգացած վարդապետաց
 մահը ոչ ապաքէն վշտալի է մեզ,
 նկատելով անոնց յոյժ սահմանափակ
 թիւը մեր մէջ: Ո՛վ կարող է տրտըն-
 ջալ մեզ դէմ, երբ ըսեմք անկեղծ-
 օրէն, թէ այսօր մեր ժողովուրդը ա-
 ւելի ուսեալ, կրթեալ և զարգացած
 է քան կղերական դասը:

Կղերն՝ յաճախ ընդունելով իւր
 թերութ, մնալը, ի զուր կ'առարկէ
 թէ «մենք այդ ժողովրդէն ենք»,
 երբ ժողովուրդը ուսեալ է, մենք
 եւս ուսեալ կը լինինք:

Կ'ըսեմ թէ ժողովուրդն է այսօր
 առաւել զարգացածը քան կղերը.
 պատճառը պայծառ կերեւի: Երբ և
 ո՞ր ժամանակ ուսում ու կրթութիւն
 առնող մէկը ուզեր է ստանալ եկե-
 ղեցական կարգ ու պաշտօն, ծանօթ

աղնուականներէն ո՞րը կղեր դար-
 ձեր է: Մեր ռամիկ ժողովրդի ար-
 դանդն է որ կ'արտադրէ կղեր մը
 թերութ, ֆնտուեմբ այդ սուրբ դասու
 մէջ թէ կոչմամբ քահանայացի են
 թէ ոչ կարգ մը պարագայներ, դիպ-
 ուածներ վրեժք նետեր են այդ հո-
 սանքի մէջ:

Հին ժամանակաց աղնուականնե-
 րէն շատեր եկեղեցւոյ մէջ փայլած,
 փառաւորութեան են և իրենց հաճախ
 մինչև մեր ականջաց հասած է: Եթէ
 օտարներու վրայ դարձունեմք մեր
 աչերը, տաճարէն դուրս, բնական
 և աստեղական գիտութեանց մէջ իսկ
 մեծամեծ պատկերներու կը հանդի-
 պիմք, տաղանդներ, որոց գիւտերը
 կը յիշուին և պիտի յիշուին միշտ ի-
 րենց անուամբը: Կղերը, իրա-
 ւունքներ ունեցած է, հետեւաբար
 այնչափ ալ պարտքեր ունի առ իւր
 հօտն: Երբ այսօր անգիրտանայ քա-
 հանայն իւր պարտքը, վարդապետը
 զլանայ իւր պարտքն, մանաւանդ ե-
 թէ գիտակցութեամբ է, տարակոյս
 չկայ թէ մեր երախտագիտութեան
 վրայ չպիտի ունենան բնաւ իրաւունք:

Ահա այս կացութեան մէջ առա-
 ւել եւս կ'ողբամք կղեր մը, որոյ ծա-
 ռայութիւնք անուրանալի են:

ԱՐՇԱԻՐ

ՄԵԼՔԻՍԵԿԵՅ ԵՊԻՍՏՈՒՆՆԵՐ

ՀՈՎՈՒՄԱԿԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՃ 10 ՂՐՈՂ

ՋԵՆ ՈՒ ԵԱՅ

Վաճառականաց սովորութիւն և
 պարտք է իրենց առևտրական գործու-
 նութեանց հաշիւը բռնել, գիտնալու
 համար թէ ո՞րքան և ի՞նչ տեսակ վա-
 ճառք ունին, ի՞նչ են իւրաքանչիւրին
 գիները, որո՞ւ պարտական են և որոցմէ՞
 կը պահանջեն, և այլն. և այս ամէնը
 կ'արձանագրուին տետրակաց մէջ, տար-
 ւոյն վերջը գիտնալու համար թէ ի՞նչ-
 քանակութեամբ չա՛հ կամ զե՛ն ունեցած
 են:

Բայց վաճառականը զեն միայն որ
 պարտին գիտնալ իրենց չահուն կամ
 զենին քանակութիւնը. երկրագործը,
 արհեստաւորը, ամէն ոք որ ապրուստի
 համար հասոյթ մը կը խնդրէ, որոշեալ
 ժամանակէ մը վերջ կը քննէ իւր ծա-
 խուց և եկամտին վիճակը, որ ըսել է,
 կ'ուզէ գիտնալ իւր չա՛հ կամ զե՛նին քա-
 նակութիւնը:

Եթէ անհատից իւրաքանչիւրն իւր
 հաշիւով կը բաւականանայ, ընդհանրու-
 թեան չահուն համար կազմուած մար-
 միներ ալ կան որ ընդհանուր անհատ-
 ներու հաւաքական հաշիւը կը բռնեն.
 նոքա յատուկ արձանագրութիւն չունին
 սա վաճառականին կամ նա երկրագործին
 պատրաստ վաճառաց կամ գոյից կամ
 պարտ ու պահանջին համար հետեւաբար
 և չեն գիտցուներ թէ իւրաքանչիւրն
 ո՞րքան չահած կամ կորուսած է այս
 ինչ չափ ժամանակի մէջ: Իրենց գործն
 է անհատները միահողոյն առնելով, իբր
 մի անձ նկատել զանոնք և հանրահաշիւ
 մը բռնել, որոշեալ ժամանակներ չա՛հ ու
 զենի հաշուեկշիւ պատրաստել և վիճա-
 կագիր անուամբ ներկայացնել այդ ան-
 հատներու անբողբոթեան:

Կ'սպասեմ որ առարկուի թէ անհատ-
 ներն իրենց գործողութիւնները, տուր
 և առը կ'արձանագրեն ո՛չ թէ միայն
 իրենց չահն ու զենը գիտնալու, այլ և

մէկ կողմանէ աւելցնելու իրենց շահն, և եթէ զեն ըրած են, պատճառներն որոնելով անոնցմէ խոյս տալու համար. զոր օրինակ՝ առանց գրաւի՝ և երաշխաւորութեան փոխ տրուած գումարներ եթէ անգանձելի մնացած են, կամ այս ինչ տեսակ ապրանքի գինն ինկած կամ անվաճառելի մնացած է, կամ չահու բաղդատմամբ իրենք չապլ ծախսեր ունեցած են, հաշուեկիւրին արդիւնքը կը լինի խրատ մը՝ որու ազդեցութեամբ առանց գրաւի կամ երաշխաւորութեան փոխատուութիւն չեն ընէր, կամ ապրանքին տեսակները կը փոփոխեն և կամ իրենց անձնական ծախսերը կը զեղչեն վիճակագիրն ունի՞ այդ կամ նմանօրինակ օգտակարութիւն:

Ընէք ինձ եթէ 100 տնով բաղկացեալ գիւղի մը բնակիչներէն մին Մարկոս, 1000 ոսկի ունենայ, ո՞վ կը վայելէ այդ հարստութիւնը. անշուշտ Մարկոս. բայց գիւղին միւս բնակիչք անուղղապէս կը մասնակցին այդ վայելքին՝ զոր օրինակ, Մարկոս այդ գումարով գործ մը կ'ընէ գիւղին մէջ. և պաշտօնեայնէրը գիւղացիներէն կ'ընտրէ, որք ի հարկէ ապրուստի նոյնպիսի միջոցի մը կարօտ էին, ուրեմն գիւղացին կը շահի, զի իրեններէն մին հարուստ է:

Եթէ ունէ գիւղումով Մարկոսի հարստութիւնը նոյն գիւղի բնակիչներէն Տիգրանին անցնի, թէպէտ Մարկոս կ'աղքատանայ, բայց ընդհանուր գիւղացւոյն վիճակը չը փոխուիր, իսկ եթէ Մարկոս իւր գոյքն ուրիշ տեղ փոխադրէ, կամ ձախտուածով մ'ունեցածը փճանայ, ընդհանուր գիւղացին կը զրկուի:

Արդ, վիճակագիրը թէպէտ չցուցներ թէ Մարկոսի աղքատանալովը Տիգրան հարստացաւ, զի այն ատեն անհատական հաշուեկիւր մը կը դառնայ, այլ կը յայտնէ թէ գիւղէն 1000 ոսկւոյ հարստութիւն մը պակսեցաւ, յորմէ երևան կուգայ այդ գումարին գործածութեան շնորհիւ տպրող պաշտօնէից անգործ մընալը:

Վիճակագիրն օգտակարութիւնն է հանրութեան ուսուցանել թէ անհատին անձնական շահը կամ վնասը գէթ անուղղապէս կ'ազդէ զինքը չըջապատողներուն, և այս գիտակցութեամբ՝ եթէ, զոր օրինակ, Մարկոսի շտեմարանները բռնկին, գիւղացին անտարբեր չ'մնայ հրդեհը մարելու. թէև շտեմարանաց պարունակութիւնքն իւր սեփական գոյքը չեն, բայց անոնց փճացումէն ինքն անուղղապէս կը վնասուի:

Հարուստ և բարեկեցիկ ժողովուրդք վիճակագիրներ ունին. ո՞չ վիճակագիր ունեցող ժողովուրդք հարուստ և բարեկեցիկ են. փորձեցէ՛ք զայս ամենէն

փոքր վայրի մը վրայ. առանց ի նկատ առնելու բաղդին բերած յաջողութիւնը, հարստութիւնն ու բարեկեցութիւնն հաստատուն և ապահով լինելու համար մարդիկ զանոնք ձեռք անցունելու են աշխատութեամբ, խուզարկութեամբ և իմաստութեամբ. հարուստ ոմն այս ինչ գիւղի բնակչաց իւրաքանչիւրին 10 աւան ոսկի եթէ նուիրէ, գիւղն առ ժամանակ մի կը հարստանայ, այլ գիւղացին քիչ ատենէն կը մտնէ դրամի և ի վերջոյ աւելի կը մատնուի թշուառութեան, զի դրամը մտնելու ատեն թէ՛ ծուլութեան և թէ՛ չոսյութեան վարժուեցաւ: Վիճակագիրն աւելի մեծարժէք է քան այդ նուիրեալ դուստր. ենթագրեմք թէ նոյն գիւղը՝ մէկ տարւոյ մէջ հասուցած և այլոց վաճառած հաւերուն վիճակագիրն ըրաւ և տեսնուեցաւ որ 10 000 հաւ վաճառուներ է, հառն այս քանի տարի մը յետոյ վիճակագիրն եթէ՛ 2000 նուազ ցուցնէ վաճառուած հաւերուն քանակութիւնը, կը նշանակէ որ զեն կայ գիւղացին անմիջապէս պիտի խորհի ոչ միայն այդ նուազման պատճառը վերցնել, այլ և չահու ծարաւը պիտի դրդէ զինքն աւելցնել հաւուց վաճառման թիւը, զանոնք բազմացնել պիտի ջանայ, առ տակաւ պիտի ուսնի թէ ի՞նչ օրնունդ աւելի արժան կուգայ իրեն և միանգամայն հաւերն աւելի կը պարարտացնէ, ի՞նչ միջոցներ ձեռք առնելու է որ զանոնք հիւանդութենէ պահպանէ, ի՞նչպէս խնամելու է և ո՞րն է յարմար վայրը՝ զանոնք շուտ և լաւ գինով վաճառելու համար: Ժամանակ կ'անցնի և օր մ'ալ վիճակագիրը կը ցուցնէ թէ նոյն գիւղը մի տարւոյ մէջ 200 000 հաւ վաճառու է. գոյացեալ դրամն անշուշտ գիւղացւոց մէջ բաշխուեցաւ, ոմանք թերևս հարստացան այդ գործով և իրենց հարստութիւնն ալ նոր նոր օգուտներ արտադրեց. ամէնքն ալ միանգամայն եզան աշխատասէր, փորձառու և իմաստուն, հետևաբար հարուստ և բարեկեցիկ:

Ահա վիճակագիրն օգտակարութիւնը:

Վիճակագիրն իրեն նիւթ կ'ունենայ ոչ միայն ապրանաց արտադրութիւնն ու սպառումը, այլ և մարդոց ծնունդն ու մահը, հիւանդութիւններն, ամուսնութիւնները, ձմարորդութիւնները, պանդխտութիւնները, և, և, և, և: Երբ այս ինչ ժողովրդեան կենաց մանրամասն պայմաններուն կ'ուզեմք ծանօթանալ, նորա կատարեալ ու ճշգրիտ վիճակագրէն ուրիշ ունէ առաջնորդ. զմեզ մեր նպատակին, չէ կարող հասցունել: Եթէ կ'ուզեմք երկու ժողովրդոց վիճակներուն տարբերութիւնն իմանալ, նոյնպէս նո-

ցա վիճակագրոց բազդատութիւնն է մեր անվրէպ առաջնորդը, որու վրայ ի հարկէ մեք մեղէն պիտի յաւելունք տեղւոյ, կլիմայի, բնական միջոցներու և այլ տարբերութիւնները:

Պիտի մոռնայի պարագայ մ'որ վիճակագրի պատրաստութեան էական պայմաններէն մին է. վիճակագիր մը յորում թուանշան միայն կը տեսնեմք, կըմախք մէ՛կ ինքնին. այն պաշտօնեայք, որ զանոնք կը պատրաստեն, մասնաւոր ձեռնհասութեամբ կ'ուսումնասիրեն նաև իրենց յանձնուած իւրաքանչիւր ճիւղը. զոր օրինակ նա որ ժողովրդեան մը մեռելոց և ծնելոց վիճակագիրը կը պատրաստէ, այժմ ինչ չափ ժամանակի մէջ մեռնողներու թիւը ցուցնելով, մեծ բան մը ըրած չհամարուիր, այլ պարտի միանգամայն յայտնել:

Ա. Անոնց մէջ պանդխտներն և տեղացիները:

Բ. Ամուսնաւորներն, անամուսիններն և այրիները:

Գ. Այս կամ այն հիւանդանոցին կամ իրենց բնակարանին մէջ կամ այլուր մեռածները:

Դ. Որքան ատենէ ի վեր նոցա հիւանդ լինելն և ո՞րքան ատեն հիւանդանոցի մէջ գտնուիւր:

Ե. Այլ և այլ թաղերու մահուց քանակութիւնը:

Չ. Հիւանդութեանց տեսակները:

Ժ. Հասակաց տարբերութիւնները:

Ը. Կենաց պայմանները:

Իւրաքանչիւր վիճակագրութիւն իրեն յատուկ ուսումնասիրութեամբ պատրաստուելով, հայելիի նման կը ցուցնէ իսկական կացութիւնը վիճակին, և անոր շնորհիւ է որ պետութիւնք ու ժողովուրդք իւրաքանչիւրն յիւրում բաժնի, դարմաններ կը խորհին, քաջաբերութիւններ, վարձատրութիւններ կը չոսյլեն չարիքը նուազեցնելու, բարիքն ընդհանրացնելու, որպէս զի զեն ցուցնող թիւերը նուազին. յաջորդաբար ի յայտ գալիք վիճակագիրներու մէջ, և չահու կողմի թուանշաններն հետզհետէ ստուարանան:

Մեք, Հայերս, ցարդ գրեթէ և ոչ մի բանի համար վիճակագիր չունենալով, մեր հանրային կենաց շահ ու զենին վրայ գիտակցութիւն չունէինք: Վերջին օրերս լրագրաց միջոցաւ հրատարակեալ ծննդոց և մահուց առաջին վիճակագրէ մը տեսնուեցաւ թէ եռամսեայ շրջանի մը մէջ, Հայք ի Պոլիս ունեցած են իրր 360 մահ և 280 ծնունդ: Ահա՛ հաշուեկիւր մը տխուր ներկում:

Բարեկամաց ակումբի մը մէջ դիտել

կը տրուէր, թէ ոչ մի ժողովրդեան մէջ այս սեռակ նուազման օրինակ տեսնուած է. բազմածին ազգեր կան, որպէս անգլիացիք, գերմանացիք, եթէ անոնց պէս չեմք, գէթ լինիմք ֆրանսացւոց չափ որոց իմաստունները թէպէտ կ'ողբան թէ իրենց ցեղը չաճիր, բայց դարձեալ հաշուուած է որ ֆրանսայի ժողովուրդը կը կրկնապատկի 200 տարուան մէջ. ենթացելով որ Պոլսոյ Հայոց թիւը լինի 160 000 և ամէն երեք ամիսը միանգամ մահուց թիւը ծննդոց թիւէն 80 բարձր լինի, 500 տարի յետոյ Հայ չափոյ մնայ այս կեդրոնիս մէջ եթէ ուրիշ վայրերէ Հայեր չգան պակասածներուն տեղը լեցնելու: Պէտք է ամուսնութիւններն ու որդեծնութիւնը քաջալերել, մահուց թիւը նուազեցնելու միջոցներ գտնել ու գործադրել:

Կը ներէք, ըսի, որ դիտել տամ թէ առաջին և կարևոր կէտն ուշադրութեան չէք առնուր. 160.000 Հայ կայ ի Պոլիս, ըստ վերջին պետական աշխարհամարի. եթէ երեք ամիսը մէջ 360 անձինք մեռած են, մերձաւոր հաշուով տարին կ'ընէ առ առաւելն 1600 մահ, որ ըսել է իւրաքանչիւր տարի 100 Հայէ մի հատը կը մեռնի և ասկէ կը հետևի թէ մէն մի Հայու կենաց միջին տարիքն է 100. եթէ հաշուեմք որ շատերն այդ տարիքը չլրացուցած կը մեռնին, ամենք նորածին, կէսք պատանի, այլք երիտասարդ կը հետևի թէ ի Պոլիս 150, 200, 250 տարեկան բազում Հայեր պէտք է գրուուին. կա՞ն, ո՞չ. ուրեմն կամ ի Պոլիս 160 000 Հայ չկայ, (մինչ պաշտօնական վիճակագիրը կ'ըսէ թէ կայ) կամ երկու երեք դար ապրող շատ ու շատ անտեսանելի Հայեր կան ի Պոլիս և այն ատեն ազգերու երանելին կը լինիմք, և կամ հրատարակեալ վերջին վիճակագրին թիւերը սխալ են. երեքէն որը կ'ուզէք ընդունեցէք. . . . միայն, հրնար չէ մեր ծննդոց ու մահուց չափ ու գենի հաշիւը գիտնալ, մինչև որ ճշգրիտ վիճակագիրը չունենամք:

Խօսակիցներս շատ տիրեցան. հաշիւը ճշդեցի. ըսաւ մին վերջապէս, ծննդոց թուոյն մէջ սխալ չկրնար լինել, քանի որ ամէն ծնող մանուկ կը մկրտուի և անունը կարճանագրուի եկեղեցւոյ մը տուամարն մէջ. մահերուն գալով, կ'ենթադրեմք թէ Պոլսոյ Հայք կենաց ամենալու պայմանաց մէջ կ'ապրին և իրենց կենաց միջին տարիքն է 33, ուրեմն կ'ենապատկեմք մեռելոց թիւը $360 \times 3 = 1080$ տարին կ'ընէ իւր 4500, տարեկան ծրնունդներն իւր 1200, տարբերութիւն 3300 կորուստ. հետևաբար, հանրային առողջութիւնն անփոփոխ լաւ շարունակելով, Պոլսոյ Հայ ազգաբնակչութիւնը կ'սպառնա առաւելն 50 տարուան մէջ, եթէ գաւառները չըլեցունեն պակասածներուն տեղը լեցնել:

Սարսափ . . .

ՍՈՒՐԵՆ

ՍԱՐՈՒՐ ԽՕՍԵՒՈՒ ՊԵՏԵՐ

Գուցէ ո՞չ մէկ ազգ այնչափ գէշ կը խօսի իւր լեզուն՝ որչափ մեր հասարակութիւնը:

Մեր տգէտ այրերէն ու կիներէն լաւագոյն բան մը չ'ակնկալուիր. ինչպէս ուրիշ առթիւ այս թերթին մէջ դիտել տուած եմք Պոլսոյ Հայոց արական սեռը արհամարհանքի մտնեցող այն ցուրտ անտարբերութեամբ զոր ունի դէպի տոհմային լեզուն, հետամուտ եղած չէ իւր ասացուածքը կոկելու. իսկ տգէտ կիներ, իւր հաւատարապէս տգէտ ամուսնոյն կամ եղբորը հետ կենակցելով չէ կարող բարեփոխել իւր աղճատեալ և աղաւաղեալ հայերէնը:

Յաւալին հոն է որ նորահաս սերունդին նկատմամբ ևս նոյն իրողութիւնը հաստատուելու դժբաղդ հարկին մէջ կը գտնուիմք. մեր գաղղոցականք, որքան ևս առաջնակարգ վարժարանաց լինին յաճախողք, չուկացիներու հայերէնէն մեծ տարբերութիւն ունեցող հայերէնով մը չեն խօսիր իրարու հետ. օտար բառեր, լեզուական աններելի խժեռութիւններ լի են իրենց խօսակցութեանց մէջ. թերևս այդ պարուններէն շատերը հայերէնի շարադրութեան դասերու մէջ քաջալու հանդիսանան, բայց ի՞նչ կ'արժէ իրենց գիտցած հայերէնը, երբ այդ լեզուն գտնէ բաւականին մաքուր չեն կարող խօսիլ: Անցեալները, գրական յօդուածի մը մէջ, Կարապետ էֆ. իւթիւ ճեռն դիտել կուտար թէ ասկէ 30-40 տարի յառաջ, օտարները կը ծաղրէին զմեզ հայերէն խօսակցութեանց մէջ մեր գործածած ստուարաթիւ օտար բարբառուն համար. բայց ի՞նչ տարբերութիւն կայ, կը հարցնեմ, այն ատենի և այժմու խօսակցութեան լեզուին մէջ. միթէ նուա՞ղ թուով օտար բառեր, նուա՞ղ թուով խուժողութ և գուհիկ ասացուածներ կը գործածեմք այժմ. այս վարդացեալ ժամանակիս մէջ. չիտակը ըսելով, ամօթէս կը կարծիր ամէն անգամ որ երկու Հայ, նոյն իսկ ուսեալ ու՝ զարգացեալ, իրարու հետ կը խօսին այդ աղաւաղեալ բարբառով. ի՞նչ ներդաշնակ և աղքատ լեզու մը այդ հայերէն լեզուն, պիտի խորհին օտարք, և կարծեմ մեք ևս տարբեր չպիտի խորհէինք, եթէ իրենց տեղը լինէինք:

Մեր ուսեալ օրիորդներու կարևոր մէկ մասին համար ևս նոյն դիտողութիւնն ունիմք ընել. մեք առիթ ունեցած եմք ընել խօսակցութիւնն այնպիսի օրիորդներու՝ որոց համար ըսուած է թէ այս ինչ կամ այն ինչ վարժարանի շրջանաւարտուհիներ են, և չիտակը ո՞չ մէկ կերպիւ կարող եղած եմք զանազա-

նել իրենց խօսած լեզուն՝ 40-50 տարեկան տգէտ կանանց բարբառէն. բայց ինձ կը թուի թէ Հայ օրիորդ մը շատ բան կը կորսնցունէ իւր հրապոյրէն՝ երբ զտուած, մաքուր հայերէն մը խօսելու անկարող է:

Իրաց այս կացութեան հանդէպ՝ չեմք կարող պատասխանատուութենէ վերծնկաւել մեր կրթական հաստատութիւններն. ամէն դպրոցի պարտականութիւնն է լաւ սովորեցնել իւր տիրող լեզուն. այսպէս, Հայ վարժարանի մը տիրող լեզուն՝ հայերէնն է. Թուրք վարժարանինը՝ թուրքերէնն, Գաղղիացւոց վարժարանինը՝ գաղղիերէնն. և լեզուն մը սովորեցնելու առաջին պայմանը՝ նախ այդ լեզուն մաքուր կերպով խօսել սովորեցունելն է. ի՞նչ գաղափար պիտի ունենայիք Թուրք վարժարանի մը վրայ՝ որ կէ չըջանաւարտ ենող աշակերտը մաքուր թուրքերէն խօսիլ չգիտեր, կամ ֆրանսական վարժարանի մը վրայ՝ որմէ չըջանաւարտ վարժ կերպիւ չը խօսիր այդ լեզուն. հայերէն գիտնալ, առանց զայն մաքուր կարենալ խօսելու՝ ահա՛ բան մը զոր իմ խեղճ ուղեղը չէ կարող ըմբռնել. եթէ կրնաք մաքուր խօսիլ և չէք խօսիր՝ աւելի կը ծանրացնէք ձեր թերութիւնը. ի՞նչ, պա՛նեստո՞յ՝ կը գնէք զայն. բայց ո՞ր տեսնուած բան է որ, մարդ իւր ձեռք մը զգեստը պահեստի գնէ, երբ ամէն օրուան համար միայն քուրջեր ունի հագնելիք. և իրօք, պարզապէս ցնցոտի մ'է՛ ձեր այդ խօսած լեզուն. . . .

Հիմա տեսնեմք թէ ի՞նչ հակապատկեր մը կը կազմեն մեզ՝ մեր թուրք հայրենակիցք. ամէն քուրք ուսանող, կը խօսի այնպիսի թուրքերէն մը՝ որ շատ աւելի կոկուած և աւանդութենէ վերծ է քան մեր խօսած հայերէնը, իսկ գալով բարձրագոյն վարժարաններ յաճախող թուրք ուսանողաց՝ մարդ հաճոյք կ'զգայ անոնց ընտիր և գրեթէ գրական թուրքերէնը ունկնդրելով. Անտիք արդարեւ շատ մեծ կարևորութիւն կ'ընծայեն իրենց խօսած լեզուին և իրաւունք ալ ունին, որովհետեւ անհատի մը առճմային խկութիւնը գլխաւորաբար իւր խօսած լեզուն կախում ունի:

Լեզուի մէջ ժողովուրդին ըրած յառաջդիմութիւնը պէտք չէ մամուլի կողմից լեզուն գուշակել. մամուլի խմբագիրք կամ աշխատակիցք փոքր թիւ մը կը կազմեն և մասնաւոր խնամք կը տանին իրենց խմբագրութեանց. ի՞նչ յառաջդիմութիւնը նկատէ փնտռել ժողովուրդի մեծամասնութեան խօսած լեզուն մէջ, և մեր կարծեօք, հակառակ քառորդ դարու մը կրթական աշխատութեանց և բարեփոխութեանց, այս տեսակ յառաջդիմութեան մը նշոյնն ան-

գամ չէ տեսնուած և այս ուղղութեամբ տեսնուելիք ալ չունի:

Մեր դպրոցներու մէջ, երբ աշակերտք դասառութեան, սերտողութեան կամ զբօսանքի մը առին, օտար բառեր և խորթ ասացուածքներ կը գործածեն, մեր կրթական սլաշտօնեայք անոնց այս սկսածութեանը պէտք է ուշադրութիւն դարձնեն. մեր կարծեօք, մեր ուսուցիչք նոյնչափ կարևոր ծառայութիւն մը մատուցած կը լինին՝ աշակերտին մաքուր խօսիլ սովորեցունելով, որչափ անունի մը հոլովման կամ բայի մը խոնարհման սը-խալներն ուղղելով:

Բայց դպրոցէն առաջ, ընտանեկան յարկը պարտի այս մասին ուշադրութիւն դարձունել. ի հարկէ տգէտ ծնողք, իրենց բոլոր բարի տրամադրութիւններուն հանդերձ, չեն կարող բաղձացեալ մաքուր հայերէնը սովորեցունել իրենց զաւակաց. սակայն ուսեալները, զարգացեալները՝ այս բանն շատ դիւրաւ կրնան ընել, բաւական է որ կամք ունենան. երբ մանկիկը դեռ նոր կ'սկսի բառեր թոթովել, ուսուցէք անոր միայն և մի միայն Հայերէն բառեր. եթէ կան նոյն իսկ այնպիսի անուններ, որոց հայերէնները դուք եւս չէք գիտեր՝ նախանձախնդրութիւն ունեցէք առաջ դո՛ւք զանոնք սովորելու և յետոյ ձեր զաւակաց աւանդելու. այս աշխատութեան յանձնառու եղէք և պիտի տեսնէք թէ ի՞նչ միտքարական արդիւնքներ պիտի պարգեւէ ձեզ, և արդարեւ, քանի՜ հաճելի է տեսնել 4-5 տարեկան պզտիկներ, որոնք մեր չափահաս երիտասարդներն և օրիորդները ամօքնելու չափ անխառն, գողտրիկ Հայերէն մը կը խօսին:

Մաքուր խօսիլը պարտականութիւն մ'է ամենքին, մանաւանդ զարգացելոց համար. և այդ նպատակին հասնելու միջոցներն՝ մասամբ ընտանեկան յարկն, և ընդհանուր առմամբ՝ դպրոցն է:

Վերջին խօսք մ'ալ. չէ՞ք կարծեր թէ օտարներուն առջև ծաղրելի լինելու երկիւղը՝ արժանապատուութեան խնդիր մը պէտք է նկատեմք՝ մեր լեզուն մաքուր խօսելու:

ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ՇԵՑՔՍԲԻՐ

ԱՍՏՂԻԿ ԵՒ ԱԹՕՆԻՍ

Ո՞վ չուզեր Նոր Տարւոյ առթիւ ունենալ մեծահոշակ անգղիացի քերթողին բանաստեղծութիւնը, զոր Հայերէնի թարգմանած է շատ գողտրիկ արձակով մը Ա. Համարաբաթման: Դիմել Մաղիկի Խմբագրատունը:

ԽՕՍԱԿՅՈՒԹԻԻՆ

ՕՐԻՈՐԴԱՅ ՀԵՏ

Նրէկ հաւաքուած էինք Օրիորդ Սանթիկի տունը: Բաւական երկայն խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ տնական զրադմանց մասին: Մեր խորհրդակցութեան կարևոր մասը գրաւեց մաքրութեան խնդիրը, ո՛չ թէ տան, այլ անձին մաքրութիւնը: Մաքրուիլ ըսելով՝ պնտուիլ և արուեստով գեղեցկանալ կը հասկնային մեզմէ շատեր, և մաքրութիւնն այսպէս ըմբռնելով՝ աղջիկ մը մաքրուելու է, կ'ըսէին, երբ տան մէջ հիւր պիտի ունենայ և կամ ինքը դուրս պիտի ելնէ տունէն:

Ձգիտեմ թէ դուք ի՞նչպէս կը մտածէք, բայց իմ կարծիքս, ի՛նչ մեղքս պահեմ, այս խնդրոյն մէջ ալ տարբեր էր և ոմանց զարմանք ալ պատճառեց՝ աղջկան մը համար տարօրինակ թուելով: Իմ կարծեօք, ներկերու, փոշիներու, հոտաւէտ իւղերու գործածութիւնը մաքրութիւն չէ ամենաին: Մաքրութիւնն է պարզապէս լուացուիլ ջրով, լուացուիլ՝ որքան կարելի է՝ առատ ջրով: Առաւօտուն անկողնէն ելնելէն յետոյ, աղջկան մը առաջին գործը պիտի լինի լուացուիլ: Ամառ և ձմեռ նոյն բանը, և օրը քանի մ'անգամ: Ամենեւին վախճալու չէ պաղ ջուրէն, և նոյն իսկ զգուշանալու է գաղջ կամ տաք ջրով լուացուելէ: Պաղ ջուրն ամենէն առողջարար բանն է. մարդուն ջիւղերը կը զօրացնէ: Ձմեռը պաղ ջրով լուացուող մարդիկ աւելի քիչ կը մահն և հազիւ կը պատահի որ հարբուղիս լինին: Մինչեւ իսկ հարբուղիս բռնուող մարդիկ կրնան իրենց օձիքը շուտով ազատել այդ տաղտկալի հիւրէն՝ յաճախակի պաղ ջուր քաշելով իրենց քթէն ներս:

Ուրեմն լուացուելու է առողջութեան համար, լուացուելու է՝ անձին արժանապատուութիւնը պահպանելու համար, վասն զի, դիտուած բան է, ընդհանրապէս ծոյլ և արժանապատուութեան զգացումէ զուրկ եղող անձինք են որ իրենց մարմինը անմաքուր, աղտոտ կը պահեն:

Լուացուիլ, սանտրուիլ և կոկիկ հագուել՝ կը բաւեն աղջկան մը կամ կնոջ մը, ներկայանալի վիճակ մը ունենալու համար: Մեր սեռը, աննշան բացառութեամբ, սա սխալ կարծիքն ունի թէ, աւելի սիրուն, աւելի գեղեցիկ կ'երևի՝ ներկուելով, ընդհակառակն, շատ աւելի սիրուն, շատ աւելի գեղեցիկ կ'երևի աչքի՝ մաքրուած, սանտրուած և կոկիկ հագուած աղջիկ մը կամ կին մը: Որքան աղջիկներ աւ կ'ինքր կը ճանչնամ զորս

շատ աւելի սիրուն, շատ աւելի գեղեցիկ գտած եմ իրենց պարզ վիճակին մէջ քան թէ պնտուած ժամանակ, մինչդեռ իրենք՝ իրենց խելքով՝ կը պնտուին աւելի գեղեցիկ երևելու, աչք շլացնելու հաւամար: չգիտեն խեղճերը որ այդ վիճակին մէջ աւելի տգեղ, աւելի այլանդակ կ'երևին իրենք քան ինչ որ չեն իսկապէս:

Եւ արդէն, խիստ հազուադէպ ալ է որ ներկուած դէմք մը, կեղծ գոյն մը ինքզինքը չմատնէ: Մարդկային աչքը խիստ լաւ վարժուած լինելով մարդկային մարմնոյն բնական գոյնին, հազիւ կը պատահի որ կեղծ գոյնը ճամարտի տեղը դնուի: Գունաւորուողը միմիայն ինքզինքը կը խաբէ, ուրիշ ոչինչ:

Այսպէս ուրեմն, գունաւորուող, պնտուող աղջիկ մը կամ կին մը ոչ միայն չէ կարող աւելի գեղեցիկ երևցնել ինքզինքը, այլ և տգեղ արարածի մը գաղափարը կուտայ իւր անձին վրայ, և այս շատ բնական է, վասն զի եթէ տեղեկ չլինի, ի՞նչու պիտի աշխատի գեղեցկանալ արուեստով: Հոտաւէտ իւղեր գործածող կին մ'ալ ենթադրել կուտայ բնականաբար որ ինքը աղտոտ, կեղտոտ մարմին մը ունի, և եթէ այդ անուշ հոտերը չգործածէ, իրեն խօսակիցք պիտի զգան գարշահոտութիւնը որ պիտի բուրէ իւր մարմնէն:

Բայց կ'աղաչեմ, սիրուն բարեկամուհիներս, ձեր դէմքն ի՞նչու կը ծամածռուէք. դուք ալ կ'զգաք որ այս այսպէս է. ի՞նչու ուրեմն ծանր կուգայ ձեզ լսել պարզ ճամարտութիւնը. դուք զձեզ խաբելով բան մը չէք չահիր, ընդհակառակը կը տուժէք. ուրեմն քաջութիւն, տուէք ձեր որոշումը և արտաքսեցէք ձեր գգրոցէն ձեր բոլոր ներկի տուփերն ու շիշերը:

Ջո՛ւր, ջո՛ւր և դարձեալ ջո՛ւր, ջուրին հետ ի հարկին օճառ. ահա՛ ձեր փափուկ մարմինը միշտ մաքուր պահելու, բնական գեղեցկութիւնը չը կորսնցնելու և միանգամայն առողջ և կորովի մնալու միակ և ամենապարզ միջոցը:

ԵՐԱՆՈՒՀԻ

ՀԵՆՐԻԽ ՊԵՏԱԼՕՅՅԻ

ԼԻՆՀԱՐԴ ԵՒ ԳԵՐՏՐՈՒԴ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

Խորէն Ծ. Վարդապետ Ստեփանն

Ձուիցերիացի բազմահոշակ մանկավարժ Հ. Բէստալցոցցիի սոյն նշանաւոր վէպն, որով նոր մանկավարժութեան հիմը դրած է, հրատարակուած է ի նըպաստ Այնթապի Վարդանեան կրթաբանին և կը ծախուի ի Գին 4 դրուչ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՆԳԻՍՑ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ

Հայ գրականութիւնն իւր գոհարներէն մին եւ կորսնցուց : Համով Հոսովի, Գրոց ու Բրոցի հեղինակը երեքշաբթի օր ժամը 4 1/2ին ի Տէր հանգեաւ Աղգ. Հիւանդանոցի մէջ, իւր 52 տարեկան :

Յուդարկուորութեան և օծման հանգէնը շորեքշաբթի օր կատարուեցաւ Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն մէջ, ի ներկայութեան աղագայնոց խումբն բազմութեան : Ներկայ էին նաև Ամեն. Մեղքիսեղեկ եպիս. Մուրատեան և Գեր. եպիսկոպոսունք Գրիգորիս Յովհաննէսեան, Մատթէոս իղմիրեան, Վահրամ Մանկունի, Աբրահամ Մամիկոնեան, Դերիգորիս Ալեքսիսեան, Պատր. Գեր. Փոխանորդ Հայրը, Քարոզիչ վարդապետը և բազմաթիւ քահանայք : Պատարագեց և դամբանատօսեց Գեր. Մողաբիա եպիս. Օրմանեան : Ս. Պատրիարքը՝ շրջապատեալ եպիսկոպոսներէն՝ կատարեց օծման արարողութիւնը :

Յաւարտ Ս. Պատարագին, հանգուցեալ Սրբազանին մարմինը արժանաւայել հանդիսաւորութեամբ տարուելով մինչև ի Ս. Յորութիւն եկեղեցին Բերայի, անտի կառքով փոխադրուեցաւ Շիրիի Աղգ. գերեզմանատունը :

Գարեգին Սրբազան, բնիկ Վանեցի, 26^{րդ} տարի առաջ ի Վան վարդապետ, և 1885ին ի Ս. Ելմիածին եպիսկոպոս ձեռնադրուած, և ի Մուշ, ի Վան, յԱլի և ի Տրապիզոն Առաջնորդական պաշտօններ վարած էր, իսկ 1888էն ի վեր կը գտնուէր ի Պոլիս, և կը վարէր Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն քարոզչութեան պաշտօնը : անգամ էր Արմաշու Դպրեմանուց խնամակալութեան, և Կրօնագիտութեան դաստառու, Դաւաթիոյ Կեդրոնական վարժարանին մէջ :

Երեսնամեայ Պատր. Փոխանորդ Գեր. Տ. Սիմէօն Ս. Արքեպիս. Սիֆերեան յետապնդէ՝ հեռագրեց Գարեգին Սրբազանի մահադոյժը :

Հանգուցեալը 1000 ոսկի կտակած է Վանայ մէջ հիւանդանոց մը կառուցանելու, 26 ոսկի ալ՝ Զարահան Ս. Նշան վանքին մէջ հանգեցող Ս. Նշիչէ վարդապետին վրայ դամբարան մը շինելու :

—ԱՄԵՆ. Տ. ՄԵԼԻՔԻՍԵԴԻԿ եպիս. Մուրատեանցի Հովնաթան Աստուածաբանութեան մասին թիֆլիսի Նոր-Դար առաջնակարգ լրագիրը խօսելով, ի մէջ այլոց ըսած է. « Հովնաթան Աստուածաբանութեան աշխատութիւնն իւր տեսակով, որքան մեզ յայտնի է, առաջինն է մեր եկեղեցական գրականութեան մէջ, իւրաքանչիւր Հայի, որի արտին իւր եկեղեցւոյ պայծառութիւնը մօտիկ է և Հայ եկեղեցականութեան վերածնութիւնը ցանկալի, մեծ ուրախութիւն պիտի պատճառէ այդպիսի մի նշանաւոր և պատկառելի հեղինակի աստուածաբանական աշխատութիւնը : »

—Թիֆլիսի Ներսիսեան Հոգևոր Դպրանոցի Հոգաբարձութիւնը որոշեց ի Դպրանոցին մէջ ընդունուած գրքերու ցուցակէն արտաքսել Բէգնադարեան Սարգիս քահանայի կրօնի համառոտ վարդապետութիւնը դասագիրքը, որուն՝ ռուսերէնէ թարգմանուած լինելը գրած եմք արդէն և որ Նոր-Դարի մէջ առարկայ եղաւ խիստ քննադատութեան : Այդ գիրքը դպրոցին մէջ մտցնողն է եղեր նախկին տեսուչը :

Հոգաբարձութիւնը որոշեց ի նաև Դպրանոցին Տեսուչ կարգել Պ. Կարապետ Կոստանեանցը :

—Աշխիթաչի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ, քարոզիչ Արթ. Տ. Յակոբ Աշոտ Մ. Վ. Փափագեան կիւրակէ առաւօտ Ս. Պատարագ մատուց ի հանգիստ հոգւոյ թաղին նախորդ քարոզիչ Տ. Խորէն Նար-Պէյ Արքեպիսկոպոսի : Յետ Ս. Պատարագի, կատարուեցաւ հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն :

—Ի Մոսկուա, Լազարեան Ճեմարանի հաստատման 77րդ տարեդարձը տօնուեր է հոկտեմբերի սկիզբը : Քաղաքին Հայոց եկեղեցւոյն մէջ՝ ի ներկայութեան աշակերտաց և ուսուցչաց՝ հանգիստաւոր Պատարագ մատուցանելէ և Ճեմարանի հիմնադիր Յովհաննէս Լազարեանի հոգւոյն համար պաշտօն կատարուելէ յետոյ, բոլոր հանգիսականք հաւաքուեր են ուսումնարանի դահլիճն ուր ատենաբաններ է Ճեմարանի վերատեսուչ Պ. Քանանեանց : Յետոյ մանկավարժական խորհրդոյ քարտուղար Պ. Կուրբիատէվ կարգացեր է 1891-92 տարեշրջանի տեղեկագիրն, ուստից կ'երևի որ անցեալ տարի Ճեմարանն ունեցեր է 256 աշակերտ (163 Հայ և 93 Ռուս), որոցմէ վկայական ստացեր են 7 շրջանաւարտը (4ը Հայ) :

—Գեր. Օրմանեան Սրբազան կիւրակէ

օր Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն մէջ պատարագեց, ի հանգիստ հոգւոյ դադարեալ Հայկական Կրթարանի սաներէն վաղամեակի Սարգիս Բրաւատալեանի : ի խնդրոյ նոյն Կրթարանի նախկին սանուց : Պատարագիչ Սրբազանը դամբանականով մը ի վեր հանեց վաղա՛յրաւ յուսալից երիտասարդին ձրքերն և անոր ընկերաց սէրը, զոր կ'արտայայտէին եկեղեցական պարտականութեամբ մը : Այս առթիւ, յիշելով Հայկական Կրթարանի երբեմն ունեցած փայլն, ցաւ յայտնեց մեր կրթական հաստատութեանց ոմանց անյարատե մնալուն համար և յարատեութիւն մաղթեց մեր այժմու ամէն հաստատութեանց : Յաւարտ Պատարագին՝ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ : — Նոյն պահուն տիկուր պարտք մ'ալ ի Ռոտոսթօ կը կատարուէր : Հանգուցեալն սգակիր հայրն, որուն հեռագրաւ իմաց տրուած էր Պատարագն, հանդերձ ցաւակցական արտայայտութեամբ, որդւոյն ընկերներէն կ'ստանար անթաւամ պսակ մը՝ անոր գերեզմանին վրայ դրուելու համար :

—Բերայի Թաղային խնամակալութիւնը որոշեց ի Բանկալթիի նախակրթարանին նորոգութենէն յետոյ՝ ի Իրօնավու Նախակրթարան մը հաստատել, որպէս զի այն կողմերու փոքր տղայք չհարկադրուին յաճախել Ասորոց և Վրացի Նշարաց (հոգովէական) վարժարաններն :

—Ի ՊԱԹՈՒՄ, ինչպէս կը գրեն Նոր-Դարին, նոր եկեղեցական Պ. Ներսէս Սուգէնէճեան հոկտ. 24ին ժողովի հրաւիրեց է ժողովուրդը և յայտներ է որ ստացեր է հին եկեղեցական Պ. Գասպար Ստեփանեանցի բոլոր հաշիւները : Առաջարկեց է օգնել ուսումնարանին աղքատ սանուց : Ուրախութեամբ ընդունուելով սոյն առաջարկ, շատեր պաշտպան գըրուեր են մէկ մէկ աշակերտի, խոստանալով ոչ միայն նոցա թոշակն և դպրոցական պիտոյքը վճարել, այլ և հոգալ նոցա հագուստը : Ընդունուեր է նաև երկուսն սանուց թէյ տալու առաջարկութիւն մը և այս նպատակաւ նուիրատուութիւններ եղեր են : Հոկտ. 26ին առաջին անգամ թէյ և հաց տրուեր է սաներուն :

—Ի ԹԻՖԼԻՍ հրատարակուած է հանգուցեալ Ռաֆայէլ Պատկանեանի Աստուածանում մի կատակերգութիւնը, և այս առթիւ լրագրաց մէջ վէճ լացուած է : մէկ կողմը կ'ըսէ թէ Աստուած տպուելու չէր, քանի որ վերջին տարիներս հեղինակը փոխած էր իւր այն համոզումներն զորս յայտնած է Աստուծի մէջ : միւս կողմը՝ Նոր-Դար՝ կը պնդէ թէ հեղինակին համոզմանց, աշխարհայեցողութեան

մէջ որ և է փոփոխութիւն չէր մտած մինչև վերջին տարին, և առ այս իբրև ապացոյց կը յիշէ ներկայ տարւոյ փետրամսոյ մէջ բանաստեղծին՝ հրատարակուելու համար առ խմբագրութիւնն յըզած մի ոտանաւորը:

— Իտալիոյ Միլան քաղաքի բոցսերվաթուռոյ մէջ՝ Հայ երգիչ Պ. Բեգլար Ամիրջանեան քննութիւն անցունելով իւր աշակերտակցաց հետ, առաջին հանդիսացեր է:

— Գեր. Տ. Մատթէոս եպիսկ. Իզմիրլեան Իսկիւտարու Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ յառաջիկայ կիրակէ, եկեղեցւոյն վերաշինութեան և օծման չորրորդ տարեգարծին առթիւ:

— Դաւիթ էֆ. Սարգսեան ուսուցչի վկայական ստացաւ:

— Խառն ժողովը՝ Վազֆի դրութեամբ կտակ ընելու եղանակին օրինական տրամադրութեանց մասին՝ ի ձեռն կտակաց Հոգաբարձութեան պատրաստեալ մէկ տաճկարարառ հրահանգն, հանդերձ հայերէն թարգմանութեամբ, Ուսումն. Խորհրդին զրկած էր, որպէս զի քննէ այդ թարգմանութեան ճշգրտութիւնը: Խորհուրդն յանձնեց իւր անդամակիցներէն Քէրէստէճեան Պօղոս էֆէնտիի՝ կատարել յանձնարարեալ սոյն քննութիւնն և տեղեկագրել իրեն:

— Ուսումն. Խորհուրդը Դպրոցասէր-Տիկնանց ընկերութեան վարժարանն իւր հսկողութեան ներքեւ առնելու և իւր բարոյական աջակցութիւնը անոր նուիրելու համար Ատենապետ էֆէնտիին կողմանէ պատրաստեալ ծրագրին վրայ նախնական խորհրդակցութիւն մը կատարեց:

Ղալաթիոյ կեդր. վարժարանի վեցամեայ ուսումնական տեղեկագրին վրայ իւր խորհրդակցութիւնը վերջացուց, եւ այս մասին քննադատական տեղեկագիր մը պատրաստելով, որոշեց մատուցանել զայն Քաղաքական ժողովոյ յառաջիկայ նստին:

— Տնտեսական Խորհուրդն չորեքշաբթի զրաղեցաւ կեսօրիոյ հանգուցեալ առաջնորդ Եղիա եպիսկոպոսի կտակի խնդրովը:

— Ամեն. Տ. Մելքիսեդէկ եպիս. Մուրատեան կիրակէ օր Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Խասգիւղի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյն մէջ՝ Գալֆայեան Սըրբուհի մայրապետին մահուան առթիւ, և հոգեհանգստի պաշտօն պիտի կատարէ:

— Վանայ Պատր. Փոխանորդ Տ. Յովսէփ վարդ. Այվազեան հինգշաբթի օր տեսակցութիւն մ'ունեցաւ Ոստիկանութեան նախարար Վսեմ. Նազըմ պէյի հետ:

— Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը պարտ անձին կը համարի՝ յառաջիկայ ձմեռն առթիւ մայրաքաղաքիս մէջ գտնուող պանդուխտ եղբարց ազգարարել որ՝ եթէ իրենցմէ մէկը ցուրտ առնելով կամ ուրիշ ու է պատճառաւ հիւանդանայ, փոխանակ մէկ քանի օր անտէր և անխնամ երեսի վրայ մնալու, անմիջապէս երթան մոռնեն Ս. Փրկչի Հիւանդանոցը, ուր բժիշկ, դեղ, սնունդ, ծառայութիւն և հանգստութիւն ձրիապէս կ'ընդունին, որովհետեւ մեր պանդուխտ եղբարք յաճախ այն ատեն միայն կը դիմեն ի հիւանդանոց՝ երբ արդէն իրենց հիւանդութիւնն շատ խսկ յառաջացած է և դարմանն ու ապաքինութիւնն խիստ դժուարացած: Հոգաբարձութիւնը կը խնդրէ նաև այս ազգարարութիւնը կարգացող բարեսէր անձերէ, որ բարեհաճին իրենց ծանօթ պանդուխտ եղբարց հաղորդել զայն:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուսիոյ մէջ բամպակի ներածումն արգիլելու համար մաքսերը բարձրացնել որոշուած է: Ծովու ձամբով ներածուած մէկ փուտ հում բամպակէն 140 կոպէկ և ցամաքի ձամբով ներածուածէն 155 կոպէկ մաքս պիտի առնուի: Ուրիշ նիւթերու վրայ ալ մաքսերը պիտի բարձրացուին:

— Սերպիոյ կառավարութիւնը երկրին սպառազինման համար Ֆրանսայի Լըպէլեան հրացանը որոշած է:

— Ռուսիոյ մէջ կանայք արտօնուեցան երկաթուղւոյ վարչութեանց մէջ ընդունուելու, իրենց թիւն բովանդակ պաշտօնէից հարկւրին 20 էն աւելի չըլինելու պայմանաւ:

— Սաքսոնիոյ Ալպերթ թագաւորը, որ Վիլհելմ կայսեր մասնաւոր յարգանքը կը վայելէ, անցեալ շաբթու կայսեր հետ որսորդութենէ Պէրլին դառնալով, երկու ժամու առանձին խորհրդակցութենէ մը յետոյ յանկարծ մեկնեցաւ Պէրլինէն՝ առանց ողջերթ մաղթող սպաներու ընկերակցութեան: Այս դէպքին մեծ նշանակութիւն կը տրուի:

— Պարսից կառավարութիւնը հրամայած է փակել Դավրէթի Բողոքական միսիոնարաց արական վարժարանը:

— Իտալիոյ ծովային գործոց նախարարը՝ ծովակալ Սէն-Պօն՝ մեռաւ: Նոյն նախարարութիւնն առժամաբար պիտի վարէ արտաքին գործոց նախարարը՝ ծովակալ Պ. Պրէն:

— Սօֆիայի մէջ առաջին անգամ լինելով Իրաւագիտական վարժարան մը հաստատուած է:

— Ճեզայիրի Լավրժերի կարգինալը, մին գերեզմանութեան գլխաւոր հակառակորդներէն, մեռաւ:

Պապը հրամայած է Քութայիսի կաթողիկոսին՝ իրենց եկեղեցեաց մէջ վրացերէն ժամերգութիւնը դադարեցնել:

— Մարոքի վեհապետը Իտալիոյ պետական գործարանաց 50.000 հատ հրացան յանձնարարած է:

— Անգղիոյ պարսկական նախորդ դեսպան՝ Մելքոն իւր զատի ենթարկուած է անգլիական ընկերութեան մը կողմանէ, որմէ 20 000 ոսկի առած էր Պարսկաստանի մէջ զանազան արտօնութիւններ ձեռք բերելու համար, և չէր յաջողած:

— Գերմանիոյ զինուորական նոր օրինագիծը շաբթուս Ռայխսթալին ներկայացաւ, այլ և ոչ մի նպաստաւոր կարծիք կայ:

— Պուկարիոյ Սուպրանիէն 150.000 Ֆրանք քուէարկեց Զիքակոյի արուեստահանդիսին մասնակցութեան համար:

— Պուկարիոյ ելեւմտից նախարարը Պ. Նաչէոիչ, հակառակ ամէն ջանից, հրաժարեցաւ Արդարութեան գործոց նախարարը առժամաբար պիտի վարէ իւր գործերը:

— Ֆրանսա այս միջոցիս ծանրակշիռ խնդրոց թատր կը հանդիսանայ: Պ. Լուպէի նախարարութիւնը, որ այնչափ զօրաւոր կը կարծուէր, տապալեցաւ անյուսակ անկմամբ մը: Բանամայի ջրանքի խնդրոյն համար ամբաստանեալ անձանց մին՝ Պ. Ռէյնաք միլիոնատէրը որ անցեալ շաբթու յանկարծամահ եղաւ, թուանաւորուած կարծուեցաւ, և այս պատճառաւ՝ Երեսփոխանական ժողովոյ մէջ Բանամայի խնդիրը քննելու համար կազմուած յանձնաժողովոյն ընտրութենէն յետոյ, Պ. Ռէյնաքի համար ալ դիւանութիւն պահանջուեցաւ. այս առթիւ շատ մը ամբաստանութիւններ եղան նախարարաց ու երեսփոխանաց շատերուն դէմ իբր կաշառակեր, որովհետեւ կ'ըսուի թէ Բանամայի ընկերութիւն վեց միլիոն Ֆրանք կաշառք տուած է: Ասոր վրայ Պ. Լուպէի նախարարութիւնը հրաժարական մատոյց Պ. Քառնոյի, որ պարտաւորեցաւ ընդունիլ:

Ա Ր Ժ Է Ք Դ Ր Ա Մ Ո Ց

Օսմ. լիւրան 100 զըշէն

Մէքիտիկէ	108 2	Վեցնոց	104
Քաւարդ մէքիտ	106 25	Բուսից բօլ	90
Մանր մէքիտ	103	Նաբալէոն	87 35
Մէթալիք	97	Գրիմից	51 20
Հինգնոց	401	Անգլ. լիւրա	110 22

Մանէթ թղթագրում 9 18

Գօնուրիտէ	23 22	Բուս. երկ.	89 1/2
Թաշմէլ Օսմ.	82 30	Թապալիէ	24 1/2

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պաշտօնաբաշխութիւնք. — Եանեայի վերաքննիչ ատենին պատժական ճիւղին նախագահ Մէհմէտ Համտի պէյ՝ Տրապիզոնի նահանգին վերաքննիչ ատենին նախագահ, Զիլէի գայմագամ Հասան պէյ՝ Սերաստիոյ նահանգին Նիքսար գաւառակին գայմագամ, Երպառի գայմագամ Ալի Նէվզատ պէյ՝ Զիլէ գաւառակին գայմագամ, Թէնսուի գայմագամ Մուրատ պէյ՝ Երպառ գաւառակին գայմագամ, Նիքսարի գայմագամ Պէթրի էֆէնտի՝ Թէնսու գաւառակին գայմագամ, Համիտիյէի գայմագամ Իսկէնտէր պէյ՝ Վանայ Մոկս գաւառակին գայմագամ, Մոկսի գայմագամ Խուրշիտ էֆէնտի՝ Վանայ Պէյթէլէպապ գաւառակին գայմագամ, Պէյթէլէպապի գայմագամ Հասան պէյ՝ Նոյն նահանգին Համիտիյէ գաւառակին գայմագամ, Պըրուսայի վերաքննիչ ատենին ընդհանուր դատախազութեան քարտուղար Ահմէտ Աթըֆ պէյ՝ Ատանայի Իչ Իլ գաւառին նախնական դատարանին ընդհանուր դատախազի օգնական, Խուսուֆ պէյ՝ Պոհճա Ատայի (Թէնէտու) գայմագամ, Գարաիսալուի նախկին Նաիպ Օսման էֆէնտի՝ Էնկիւրիի Զօրում գաւառակին Նաիպ, Զըպըքապատի գայմագամ Էմին էֆէնտի՝ Էնկիւրիի Ագտաղ Մատէնի գաւառակին գայմագամ, Միլիյէ վարժարանին նախկին շրջանաւարտ Մէհմէտ Հանէֆի էֆէնտի՝ Զըպըքապատի գայմագամ, Կիւմիւշ Հաճի քէոյի նախկին գայմագամ Ուլի Ալէվի էֆէնտի՝ Տիարպէթիի նահանգին Բալու գաւառակին գայմագամ անուանեցան։

Աստիճանք. — Իւսէսանի թաղապետական բժիշկ Մարտիրոս էֆէնտիի՝ Սալիսէի աստիճան։

Պատուանկանք. — Բ. կարգի Մէհմէտիյէ՝ Վանայ և Բաղէշի Հայ-Հոռվէականաց առաջնորդ Տ. Ներսէս եպիսկոպոսի. — Դ. կարգի Օսմանիյէ՝ Ռոտոսթոյի Միլիյէի երկրորդական վարժարանին տնօրէն Մէհմէտ Զիեա պէյի. — Դ. կարգի Մէհմէտիյէ՝ Երուսաղէմայ Յունաց Պատրիարքարանին թարգման և գաւառին Խտարէի ժողովոյն անդամ Տ. Սթէֆանոս վարդապետին։

— Սեբաստիոյ նոր կուսակալ Խալիլ պէյ չորեքշաբթի օր իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։

— Ի կարին սովու նշաններ երեւան ելած են։ Յորենի գինը բարձրացած է։

— Ի Տրապիզոն և այլուր, հնտախտն անհետանալու վրայ է։

— Բարեգործական խտալական ընկերութիւնն Բերայի՝ վեց ամսոյ մէջ 5605

օխա հաց և 8410 զրուշ բաշխած է իրեն գիմող աղքատաց։ Ընկերութեան բժիշկ անդամք ձրիապէս դարմանած են իրենց գիմող 105 աղքատ հիւանդներ։ Տիկին Ուրվէ ընկերութեան անդամացող տիկիններէն մասնախումբ մը կազմած է, ոյժ տալու համար այդ բարեգործական մարմնոյն։

— Մախսուսէի վարչութեան համար երկու շոգենաւուց շինութիւնն յանձնարարուած է ի Լոնտոն, իւրաքանչիւրն 35.000 ոսկւոյ։

— Էնկիւրիի երկաթուղոյն առաջին կառախումբն կիրակէ օր Էնկիւրի հասնելով, մեծ ցոյցերով ընդունուեր է պաշտօնական անձանց և ժողովրդեան կողմանէ։

— Վէն. Սուլթանը նկատելով որ գիտական կերպիւ հաստատուած է թէ հնտախտի միջոցաւ ամենէն աւելի վազուն ջուրերու մէջ կը գտնուի, հրամայած է որ հնտախտէ վարակեալ գաւառաց մէջ գետերու, աղբիւրներու և քարերու տակէ հոսող ջուրերն, ինչպէս և հորի ջուրերն եռացունելէ և պաղեցունելէ յետոյ խմուին։

— Հալեպի երեւելիներէն Մարգարեան Մարկոս էֆ. ընտանեօք իւր ամաւանոցը գտնուած պահուէն, մէկ քանի անձինք, որք միշտ Մարկոս էֆէնտին կը հալածէին, գիշեր մը հրացանի հարուածով սպաններ են անոր կինը, Մարկոս էֆէնտին կարծելով, Տարաբաղդ կինը երեք-չորս զաւակներ ունէր և վեց ամսուան ալ յղի է եղեր։ Ոճրագործք զեռ չեն ձերբակալուած։

— Բեթիի գործոց համար կազմեալ յանձնաժողովն, ընդ նախագահութեամբ ելմտական Վսեմ. նախարարին, որ իւր խորհրդակցութիւններն աւարտած է, իւր անցեալ հինգշաբթի օրուան նստին հրաւիրելով Տրապիզոնցի վաճառական Առնաւուլուտօղլու Ահմէտ էֆէնտին, բացատրութիւններ առած է իրմէն ի մասին մաքսանենգութեան բարձրացման և ծխախոտի մշակութեան գործին բարենորոգման ու ապահովութեան, Յանձնաժողովն իւր պատրաստած տեղեկագրով ապահովութեան տակ առած է թէ՛ ծխախոտ մշակողներու և թէ՛ Բէթիի իրաւունքները։

— Հրազէն պարպելն արգիւցուած է ի գաւառս, հարսանեկան հանդէսներու առթիւ։

— Զաքաւճաղի թօտօրի անուն. մէկը, իւր 200 քիւօ ծխախոտը Բէթիի վարչութեանէն պահած լինելուն համար 8000 զրուշ տուգանքի պատապարտուեցաւ։

— Զմիւռնիոյ մէջ անցեալ չարաթ օրէն մինչեւ երկուշաբթի 11 մահեր պատահած են ծաղկախտէ։

— Այտընի նահանգին մէջ երկրագործական վարժարան մը պիտի հաստատուի։

— Բեմալ ու շիւմի պէյերու դիակները գտնելու համար կամուրջին ներքեւ՝ ծովուն մէջ՝ կատարուած խուզարկութիւնք ապարդիւն անցան։ Խուզարկութիւնը կը շարունակուի միշտ։

— Քուրջի, ոսկորի, մորթի և այլ այդ կարգի գարշ հոտ ունեցող ապրանաց մթերանոցք Պոլսոյ պարիսպներէն դուրս փոխադրել պիտի տրուին, առանց վնասելու անոնց առևտուրովն զրազողներուն։

— Գասըմ-փաշայի կոյուղիները մաքրելու համար կազմեալ յանձնաժողովը կ'զրադի մատուցեալ ծրագրերով։

— Նարիկի ու լեմոնի ծառերը տեսակ մը հիւանդութեամբ վարակուած լինելով ի Սուրիա, ի Պէրութ և յԱփրիկեան Տրիպօլիս, ձեռնհաս իշխանութիւնն այդ ծառերու տերէներէն մաս մը բերել տուած է՝ հարկ եղած դարմանները որոշելու համար։

— Եփրատ գետին վրայ 400 մէթր երկայնութեամբ կամուրջ մը պիտի շինուի։ Զօր գաւառի կառավարիչը տեղեկագրած է զայս Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան, որ այժմ յատակաձեւերն և քարտէսները կը քննէ։ Նիւթեան ծախքն, որ հինգ-վեց հազար ոսկի կը հաշուի, տեղւոյն թաղապետութեան կողմանէ պիտի վճարուի։ Կամուրջէն անցնող մարդերէ ու անասուններէ անցագին մը պիտի առնուի, ուրկից տարեկան 800 ոսկւոյ չափ հասոյթ մը կ'եննթադրուի։

— Տիարպէթիի պարսկական փոխհիւպատոս Թաշեան Թովմաս էֆէնտիի յաջորդած է Միրզա Իսա պէյ, Բուռը վաւերացուցած է սորա պաշտօնը։

— Զմիւռնիոյ մաքսային պաշտօնեայք հեղինական շոգենաւէ մը 49 հատ փախստեայ լէվովէրներ գտեր են, գինւոյ տակառի մը մէջ պահուած։

— Աղբիւրնուայօլսոյ մէջ կազմեալ առողջապահական ժողով մը չարաթ մէկ անգամ գումարուելով, պիտի զբաղի հանրային առողջապահութեան վերաբերեալ խնդիրներով։

— Վէն. Սուլթանն հրամայած է որ ժողովրդեան կողմանէ իրեն մատուցուած և կարծաւատան առաջին քարտուղարութեան միջոցաւ իրենց պատկանած պաշտօնատանց զրկուած աղերսագրերու վերաբերեալ գործողութիւնք՝ իրենց հաղորդուած թուականէն մինչեւ մէկ չարաթ կարգադրուելով, յապաղմանց չենթարկին։ Բ. Դուռը կառավարական բոլոր պաշտօնատանց հաղորդած է կայս. սոյն իրատէն։

— Գեղ պրուեստից վարժարանին ընդհանուր քննութեանց մօտենալուն պատճառաւ, աշակերտաց կողմանէ պատրաստուած նկարներն, եւայլն, ի տեսպիտի դրուին վարժարանին մէջ, յառաջիկայ երկուշաբթիէն սկսեալ մինչև 15 օր:

— Ի Պեկոյի տիրող սովուն պատճառաւ, վ. ի. Սուլթանը հրամայած է որ ոչխարի թորմ միտէ 20 հազար օխա աղանձած (գաղութիւն) պատրաստուելով, անմիջապէս դիւրի Պէնկազի գտնուող գօրաց: Սպարապետի Գուռն սկսած է գործադրել կայս. սոյն հրամանը:

— Ի Լաֆա նաւահանգիստ մը, քարափ մը ու միտերանոց մը շինելու համար Տեմոսթէն Պալթաճի էֆէնտի մենաշնորհ խնդրած է 99 տարի պայմանաժամաւ:

— Համագալիս անկէլանոցին համար Սամս կղզոյն մէջ բացուած հանգանակութեան արգիւնքն եղած է 310 օսմ. ոսկի: Քարաթոտորի Ալեքսանդր փաշայի անունը ցուցակին գլուխը կը գտնուի, 100 ոսկի նուիրած լինելով:

— Հայրալի անասնաբուժական վարժարանին մէջ մասնագէտներէ կազմեալ յանձնաժողով մը խորհրդակցութիւններ կը կատարէ, ոչխարաց ածխախտն Բաթէօրեան դրութեամբ դարմանելու եղանակը փորձելու համար:

— Ապտիսիյալիմ Նօտա էֆէնտի, խմբագիր Ջարոնի «Ճիճի Շիմբօ» լրագրոյն, որ մայրաքաղաքս մնացած էր, արձակուրդ ստացած է Ջարոն ուղեւորելու համար:

— Կարմայ եւ Երզնկայի զինուորք այսուհետեւ բրդէ ֆլանել պիտի հագնին՝ հետախտի դէմ իբր առողջապահական միջոց:

— Համագալիս անկէլանոցի ի նըպաստ, կիւրակէ օր նուագահանգէս մը պիտի արուի Թեւթօնեայի մէջ:

ՉԻՆԱԿԱՆ ԿԵՆՔԻ

Մեր մեծ ու փոքր խանութներու աշակերտք կամ գործակալք Հպիտի զայրանան տեղեկանալով թէ, իւրեանց արհեստակից ընկերք ի՞նչպէս կ'աշխատեն Չինաստան: Նախարարականներու աշակերտաց կեանքը կը պատկերացնեմ աստ, իբրև նմոյշ Չինացի գործաւորներու օրական կեանքին:

Ամուսնացած կամ ամուրի նախարարական օժանդակութեամբ կամ գործակալը կը բնակի միշտ իւր տիրոջ խանութին մէջ. ամիսն երեք անգամ միայն կրնայ բացակայիլ խանութէն, ճերմակեղէններն ինքը կը լուայ, բարեկամներ կ'ընդունին հոն խանութին մէջ եւ կամ կը պարապի ընթերցանութեամբ:

Խանութները կը փակուին ըստ Եւրոպացւոց երեկոյեան ժամը 11ին, այսինքն կէս գիշերէն մէկ ժամ առաջ. աշակերտք իրենց փայտեայ մահճակալը կը բերեն խանութին մէջ տեղը եւ վրան կը դնեն բարձն ու վերմակը:

Չմեռը խանութները կը բացուին ժամը 7ին. պաշտօնեայք փութով կ'սկսին լուացուիլ ու մաքրուիլ. յետոյ իրենց գլուխը կը դնեն իրենց երկայն փսիաթեայ գլխարկը:

Յատուկ սափրիչ մը ամէն օր կուգայ խանութը պաշտօնէից գլուխը ածիլել, Չինացիք կեղծամազ են եւ սափրիչը գիտէ չքնաղ ճարտարութեամբ մը քծնիլ անոնց առջև:

Արդուզարդի գործը վերջանալէ յետոյ իրենց առաջին գործը կը լինի մի քանի գաւաթ թէյ խմել, ծխել, ապա փսիաթին վրայ դանդաղօրէն տարածուելով հանգիստ առնուլ: Իրենց ճաշելու ժամը որոշեալ չէ. ընդհանրապէս չըջուն կարկանդակաճառներէ կը գնեն կտոր մը կարկանդակ զոր թէյին հետ կ'ուտեն: Քիչ անգամ աֆիսի կը ծխեն, վասն զի իրենց օրականը չներեր ստէպ անտեղի ծախքեր ընել, եւ պարտին գոհանալ չինու ծխախոտով զոր երկայն բիրով զուարթօրէն կը ծխեն, կոյտ կոյտ մուխի ամպեր գետնին տալով: Բոլոր ծախուած վաճառք պէտք է նշանակուին ապսէի մը վրայ դրուած գնդակիկներով, վարպետը չնչին գործերը կը թողու աշակերտաց, եւ ինքն իւր սենեկին մէջ անձամբ կը կարգադրէ կարեւոր գործողութիւնները:

Կէս օրին կ'ընէ մեծ կակ սեղան մը կը բերեն, սովորապէս սպիտակ փսիաթով մը ծածկուած: Գործաւորք իրենց տարիքին կարգաւ բոլորակ աթոռներու վրայ կը նստին, թիկաթոռներ եթէ բերուին վարպետին եւ կամ գնողի մը համար է: Ճաշը սովորաբար կ'տեսակէ կը բաղկանայ, բրինձը լինելով գլխաւոր մասը: Նախ աշակերտք եւ գործաւորք կ'ընեն սեղանէն, վերջը վարպետը, եւ երբ սա կ'առանձնանայ, միւսները մի քանի գաւաթ թէյ խմելէ յետոյ, կը պատրաստուին միջօրէի քնոյ: Յաճախօրէք խանութներէն խառն ի խառն ներս չեն մտներ: Հագիլ թէ խանութը գոցուած է, եւ յաճախ գոցուելէ առաջ, աթոռակներու վրայ նստած եւ իրենց գլուխը սեղանին յենած՝ կ'սկսին խորթալ:

Այսպէս մի օրինակ կեանք մը կ'անցընեն այս մարդիկ. իրենց կեանքն չէ արկածալից եւ շատ հոգ ալ չունին. իրենց ընդունած հազիւ 25 Փրանքի ամսական գումարը կը բաւէ գնելու իրենց ծխախոտը, ուտեստն եւ երբեմն ալ թատրոն եւ այլ պրօստապիւրներ յաճախելու:

Տարբեր կեանք մը չէ՞ այս՝ մեր Պուսեցի գործաւորաց աղմկալից կեանքէն:

ԼԵՒՈՆ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ
Գատըգիւղ

ԺՈՂՈՒ ՏԵՎ ՍԻՐԵՑԻՆ ԳՆՈՒՆԸ

Երկայն սիլիմտրով, դեղին մօրուքով, Հայ մարդ մը կուգայ մեր քաղը, մեր քով. Աղջիկ ու կընիկ, պառաւ ու ծերուկ, Կ'ըսեն. ի՞նչ բերեւ է այս նոր մարդուկ:

Երբ ամառն հասաւ, այն ատեն միայն Այս մարդուկին ինչ քննելու հասկըցան. Ամեն օր կ'անուխ առնուին քրոհնով Կ'երթար Մագրի-գիւղ, մտնելու հոն ծով:

Միտքը չէր մտնել բնաւ ծովու բաղնիք, Սրտին մէջ ունէր պահած մի գաղտնիք, Ծովու տակ Աստղիկ մ'տեսած էր սիրուն, Միակ առարկայ դարձած իր սիրուն:

Ամիս մը ջանցած ամեն մարդ գիտէր, Անձանօրն՝ օրիորդ... քննարկ էր քննել Կ'երթար ու պայման ծովու տակ եղած, Հարսնիքն ալ քիչ վերջ ցամաքն աւարտած...

ԿՐԻԼՈՎ

ՎԱՅՐԿԵՆԱՊԵՍ ՍԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼ

Անտարակուսելի է որ ամենքդ ալ ամենաչնչին բացառութեամբ կը սիրէք սերը եւ կ'ուզէք զայն ունենալ միշտ թարմ ու պատրաստ ձեր տանց մէջ: Ուրեմն լաւ ուղիք հետեւեալ գործողութեանց, որով պիտի կրնաք պատրաստել անմիջապէս սեր:

Առէք մեծ գաւաթ մը լի կաթ եւ մէջը լուծեցէք երեք ընկոյզի մեծութեամբ չաքար. յետոյ ուրիշ գաւաթի մը մէջ ալ երեք հատ հաւկիթի ձերմը կուցը եւ դեղնուցը իրար խառնելով կաթին վրայ աւելցուցէք, ապա կրակին վրայ դրէք մաքուր սան մը եւ 10-15 տրամի չափ կարագ հալեցուցէք: Վերոյիշեալ բաղադրութիւնն ալ վրան լեցնելով կամաց կամաց խառնեցէք. եթէ ուզէք, կրնաք մէկ սուրճի դգալ ալ չաքարովի (օսմ) լեցնել: Ահա այն ատեն պիտի ունենաք լաւ պատրաստուած ամենաընտիր եւ ախորժաշամ սեր: Նիթէ կ'ուզէք, տաք տաք ճաշակեցէք, բայց աւելի լաւ է որ պաղեցնէք. իսկ ի վերջոյ ինձ պիտի մնայ մաղթել ձեզ լաւ ախորժակ:

Կ. ԿԱՐՍԳԵԱՆ

ԴԻՐՔ, ԿԼԻՄԱ ԵՒ ՀՆՈՒԹԻՒՆՔ

ՄԱՐԶՈՒՆՈՒ

Մարզուան Սերաստիայէն դէպ հիւսիս-արեւմուտք՝ 48 ժամ հեռաւորութեամբ Բ. կարգի գայմագամութիւն մ'է ընդ կուսակալութեամբ նոյն նահանգի. շինուած է Տաւլշան տաղի անուանեալ ընդարձակ լեռնաշղթային հարաւակողմը՝ զոյգ բլուրներու վրայ. ունի իւր առջեւ 8 քառակուսի ժամ տարածութեամբ լայնածաւալ և ջրաբի դաշտագետին մը, յորում ցիր եւ ցան սփռուած են բազմաթիւ թրքարնակ գիւղեր ու աւաններ (1), որոց բնակիչք կ'զբաղին երկրագործութեամբ և խաշնարածութեամբ: Ի գարնան, այդ բազմատարած դաշտորայք, ի շնորհս ժիւր և աշխոյժ մշակին, կ'զգեստաւորին կանաչ և յուրթի հունձքերով, որք ակնապարար և հաճոյալից տեսարան մը կ'ընծայեն դիտողին աչաց, սակայն ցաւ է ըսել թէ այդ բարեբեր և արգասաւետ անդատանք՝ նահապետական դրութեամբ մշակուելով, բազմիցս չեն պսակեր խեղճ հողագործին քրտնաթոր աշխատութիւններն: Մեր գիւղացիք տակաւին յաջողութիւն կամ անյաջողութիւն վերագրելով երկնային վճռոյն, երբէք փոյթ չեն ընել իւրեանց անդրադատմական արհեստին վրայ մազիւ չափ փոփոխութիւն ընել. կրնամ ըսել թէ երկրագործական նորագոյն դրութիւնք երբէք մուտ գտած չեն այս կողմերը, գիւղացւոյն աղքատութեան, տգիտութեան և մեր հարուստ ագարակատեարց մեռելային անտարբերութեան պատճառաւ. սոցա գործունէութիւնը կը կաշանայ խեղճ երկրագործը անխիղճ միջոցներով պարտուց բեռան տակ ընկճել, և իբրեւ տղուկ նորա ապրուստի աղբիւրները ցամքեցնել: Դուարաբուծութիւնն եւս իւր սաղմնային վիճակին մէջ է, թէպէտ եւ ամենուրեք կը գլուխուն քաղցրախոխով և կաթնահամ առուակօք օժտեալ մարմանդներ ու արօտավայրեր՝ որք առատ սնունդ կը մատակարարեն անդէից և նախրաց, բնատուր բարիքներ որոցմէ օգտուիլ չգիտեն. հեռաւոր գիւղերու բնակիչք չունենալով միջոց թարմ կաթ և մածուն փոխադրել ի քաղաք, մեծաւ մասամբ ի զուր կը վատեն զայնս. կը շինեն մածուն, պանիր և իւղ, բայց բոլորովին անդրջնգեղեղեան եղանակաւ. ի մի բան՝ մեր շինականք զուրկ են բարեկեցիկ վիճակ մ'ունենալէ, և յաճախ աղքատութիւն և թշուառութիւն իւրեանց կենաց անբաժան ընկերքն են:

(1) Այս կողմերը հայաբնակ գիւղ չկայ:

Գալով ուսման մասին, առհասարակ նոքա տգէտ և զուրկ են ի դպրութենէ, միայն վերջերս՝ շնորհիւ Վեհ. Սուլթանի լուսամիտ կառավարութեան՝ մի քանի գիւղախմբերու մէջ վարժարաններ բացուեցան, որք թէեւ այժմ յարգ և ընդունելութիւն չեն գտներ անուս գիւղացւոյն կողմանէ, բայց մօտ ապագային կ'ունենան անշուշտ իւրեանց բարերար ազդեցութիւն: Այդ դպրոցներ աշնան կը բացուին և գարնան վերջերը կը փակուին: Գիւղացւոց նկատմամբ բաւ համարելով այս ափ յափոյ ակնարկը, դառնամք մեր նպատակին:

Դիրք եւ կլիմայ. — Քաղաքիս դիրքն ու վայր ի բնուստ յոյժ սիրուն և վայելելու լինելով, ի բացուստ գեղեցիկ տեսարան մը կ'ընծայէ, բայց երբ մտնես ի ներքս, բոլորովին աննպաստ գաղափար կ'ունենաս. փողոցներն անծուկ ու անկանոն, տունները փայտաշէն ու շաղարապատ, և գուհք մեծաւ մասամբ անել ու մանուածապատ, և որ ցաւալին է, վարպետ ճարտարապետի և օրինաւոր յատակագծի չգոյութեան պատճառաւ՝ նորաչէն տուններն եւս կը կառուցուին հին ոճով և զուրկ ի ճաշակէ:

Քաղաքիս կլիման բարեխառն, և օդն ու ջուր խիստ առողջարար են. ձմեռն ոչ այնչափ ցուրտ, և ամառն ալ քաղցրաշունչ հողմունք պակաս չեն լինիր: Քաղաքը շրջապատեալ է ուռճալից այգեստանօք, թաւուտ՝ դարաստանօք և գեղեցիկ պարտիզօք, յորս լի են ծաղկաւետ մարգք և դալարագեղ զբօսավայրք, որք խոնջեալ և կթուցեալ մարմիններու առուգութիւն, տխրաբեկ և ցաւատանջ հոգիներու բերկրութիւն կը պարգեւեն: Ահա այս ամենայն բարեմասնութիւնք նախանձելի կը կացուցանեն քաղաքս շրջակայից, այնպէս որ 10-20 ժամ հեռաւորութեամբ վայրերէ բազմաթիւ անձինք յամարայնի կուգան այսր յօգափոխութիւն, և բազում վատառողջք՝ ի շնորհս առողջարար կլիմայի՝ կը գտնեն դարման իւրեանց ախտից:

Հնութիւնք. — Քաղաքս պատմական և աշխարհագրական տեսակէտով ի հընումն աննշան բերդաքաղաք մ'է եղեր 80-100 տունէ բաղկացեալ. այդ բերդին պարիսպներ տակաւին իբրեւ անհերքելի ապացոյց կը մնան ցարդ. ստոյգ պատմութիւն մը չունիմք ի ձեռին իւր անուան ծագման և հիմնարկութեան վրայ. թէեւ մի քանի աւանդական տեղեկութիւններ կան, բայց վաւերականութենէ հեռի լինելով, հարկ չտեսայ աստանօր նշանակել զայնս: Կարեւոր հնութիւնք ալ չկան, միայն հին անուանեալ բաղնիք մը առանց յիշատակարանի և թուականի. աւանդութեամբ կը պատմուի թէ՛ սա

Սրբոյն Վառվառէ կուսին հօր, Դէոսկորոսի ամբարշտին շինել խուռածն է, որ դարերու հողմմամբ թաղուելով հողերու տակ՝ երկար ժամանակ իբրեւ արտ սերմանուելէ յետոյ, ասկէ գրեթէ երկու դար առաջ՝ արտը վարող եղան ոտքը դիպուածաւ տանիքի լուսամուտէն (1) ի ներքս կը մտնի, և պեղուելով երեւան կ'ենէ այժմեան շէնքը: Յոյն կանայք՝ հտւատարիմ՝ յիշեալ սրբուհւոյ յիշատակին՝ ամէն տարի դեկտեմբեր ամսոյ մէջ, հեռաւոր և մերձաւոր վայրերէ կու գան և բաղանիքին մէջ նորա անուան նուիրեալ աղբր առջեւ հազարաւոր մոմեր կը վառեն և խնդրուածներ կ'ընեն: Ոչ նուազ յիշատակելի են նաև բարեյիշատակ Մեծ-Նպարգոս Գարա Մուսթաֆայ(2) փաշայի շինել տուած մի քանի շէնքերը: Սա՛ յետ արձակուելոյ ի պաշտօնէ՝ եօթնեւտասներորդ դարու կիսուն կու գայ հաստատուիլ ի քաղաքիս, և իւր շինարար բնաւորութեամբ կը զարդարէ քաղաքս, կառուցանելով հոյակապ և հսկայ բաղ խան մը, պէգազխսան մը որք այժմ քաղաքիս վաճառանոցն են, նոյնպէս երկու բաղանիք և մզկիթ մը, ամէնքն ալ քարուկիր և ամրակուռ շինուածք: Սոյն հոգեւոյս փաշան չէ մոռցած նաեւ հոգալ մեր ամենակարեւոր պէտքերէն մին, օժտելով քաղաքս քաղցրահամ և առատարձղիմ ջրով, որոյ ուղւոյն թող թէ շինութիւնը, այլ նորոգելն իսկ ահագին գումարներու կը կարօտի: Մեծագործ փաշան քաղաքիս համար բարիք մ'եղած է, և իւր յիշատակ ցարդ Մարզուանցւոյն սրտերուն խորը քաղցր և անմոռաց տպաւորութիւն մը թողած է:

Մարզուան. Բ. ԱՆՏԵԼԵՊԵԱՆ

ՊՈՒՔՐԷՇԵՒ ՍԻՄՈՆ ԱՂԱՆ

Հետեւեալ հետաքրքրական ծանօթութիւնը՝ զոր ձեռքիդ մէջ հրատարակած է Վ. Գ. Մէշտուճեան՝ ցոյց կուտայ թէ ի՞նչպէս Հայ մը սկզբնապատճառ եղած է վախճանեալ Յոյն սեղանաւոր և բարերար Զարաթի մեծ հարստութեան, որ այժմ անհամաձայնութիւն և գոփոխութիւն յառաջ բերած է Բուսանիոյ և Յունաստանի կառավարութեանց միջև:

«Սիմոն աղան, ժամանակին Պուքրէշի Հայ երեւելիներէն եւ յոյժ սիրելի ու մտերիմ նոյն ատենուան Քարաճա իշ-

(1) Այդ տեղը մինչև հիմայ Էօբլազլիք կ'անուանի:

(2) Կ'աւանդուի թէ իւր ծննդավայրը, Մարենճո գիւղն եղած լինի, որ քաղաքէս 3/4 ժամ հեռի է. աստ եւս գեղեցիկ մզկիթ մը շինել տուած է:

խանին, որ մը, անգղու թեամբ որսի մէջ ծանրապէս կը վիրաւորուի հրացանի գնտակէ մը, որ մղուած կը մնայ կամ աջ կամ ձախ ուղիքին մէջ: Ամէն դարման ապարդիւն կը մնայ: Կերեւի թէ կապարը, գտնուած տեղը հանգիստ զգալով ինքզինքը և Սիմոն աղային ցաւերն առ ոչինչ գրելով, կը յամառի հոն մընալ: Վերջապէս Յոյն մը կը ներկայանայ, որ լեռնային կեանք մը անցուցած ըլլալով, լաւ կը հասկնար այդ գործերէն և վիրաբուժական պարզ գործողութեամբ մը թէ՛ կասկած կը յաջողի վտարել և թէ՛ վէրքը կը դարմանէ: Սիմոն աղան ուրախութենէն ինքն իրմէն ելած, այդ պատահական վիրաբոյժը կը ներկայացնէ Քարաճա իշխանին որ նոյնպէս վէրքէ մը կը տառապի եղբոր: Զարտար Յոյնը զայն ևս կը բուժէ քիչ օրէն և ի վարձատրութիւն կընդունի ընդարձակ բարեբեր ագարակ մը, զոր առատածէուն իշխանը իրեն կը նուիրէ ի նշան երախտագիտութեան: Այդ Յոյնին անունը Զարթա էր: Այլ ևս վիրաբուժութիւնը թողլով, իւր ագարակին կը դարձնէ բոլոր ուշը, յաջողութեամբ կը շահագործէ ու կընդարձակէ՝ նորանոր հողերու գնմամբ: Այսպէս կը գնէ իւր հարստութեան նախնական հիմերը, այս կ'ըլլայ ահա առաջին նորարարը աղբիւրը որ հետզհետէ մեծնալով գետ կ'ըլլայ, որ իւր ոսկեզօծ բարերար ալիքներովն այնչափ չեղնական հաստատութիւններ կ'առագէ:

ԵՐՐ

ՀԱՅ ԿԵՆՍՍԱԳՐՈՒԹԵԱՆՅ

Ժ.

ՔԻԹԱՊԵԹԻ—ՄԱՐԳԱՐ

(Շար. նախորդ քիւեմ)

Անցնիմք ի Պարսկաստան, որոյ նըշանաւոր և ուսումնասէր Հայոց վրայ մանրամասն տեղեկութիւն չունիմք: Ըայց անտարակոյս՝ ՔիթապԹի Մարգար անոնցմէ ալ շատ յաճախորդներ ունէր, որոց մէջ յայտնապէս ծանօթ են՝ Ատրպատականի Առաջնորդ Սահակ Արքեպիսկոպոս Սաղունեանց, Դաւիթ Խան Մատուրեան՝ որ Պարսկական դեսպան էր ի Թրանսա, բարձրատիճան Սէթխան, Ստեփաննոս Ներսիսեանց, Սալմաստցի պարոն Յովհաննէս Սարգսեան՝ որոյ արդեամբ և ծախիւք տպուած է ի Կալիթա 1846 ին Մեսրոպ Թաղիադեանցի յօրինած Պարսկական պատմութիւնը:

Մարգարի ծանօթներէն էր նաեւ Պարսկաստանցի կամ Աժտէրխանցի Գըրիգոր աղայ Աբէլեան Գուլասպեան,

կամ ճիշդն ըսելով, Գալստեան, որ ի Թրեստ վաճառականութեամբ կ'ըրաղէր և անժառանգ էր: Սա՝ Զմիւռնացոց հետ մեծաքանակ առևտուր ընելու համար՝ Մանիսայի հին եկեղեցւոյն 15,000 լիրայի կտակ մը կ'ընէ: և մայր գումարն իտալական դրամատան մը մէջ կը դնէ: Սակայն իբրեւ Ռուսահպատակ՝ իւր կտակը վաւերացնել չտար հիւպատոսարանին մէջ, որով այդ պատկառելի գումարը չէ գործադրուած ցարդ, թէև առ այս՝ իզմիրի գաւառական վարչութիւնը մեծ ծախքեր ընելով, յատուկ պատգամաւոր ղրկած է ի Բեգրսպուրկ այս գործի յաջողութեան համար մեծ աշխատութիւն տուած է նաև Ամեն Տ. Մեթիսեդեկ Սրբազան և պէտք եղած բանակցութեան մտած է որոց հետ որ անկէ, սակայն արդիւնք մը չէ եղած, միայն թողելով գումարէն մաս մը յանձնուած կամ բաշխուած է Գալստեանի մօտաւոր ազգականաց:

Տաղանդաւոր բանաստեղծ-վարժապետ Տէր Յովհան Միրզայեան Վանանդեցւոյն գեղահիւսած Ոսկի-զարի տըպագրութիւնը՝ որ եղած է 1841 ին Զմիւռնիա, յուսումնարանի Սրբոյն Մեսրոպայ, ձօնուած է յատուկ ընծայականաւ մը առ Գրիգոր Աղայ Աբելեան Գուլասպեանց, ի Թրեստ:

Ի Պոլիս երթևեկող Պարսկաստանցի ճամբորդք հարիւրներով ժամագիրք, Ոսկմոս և այլ գրքեր կը տանէին իրենց հետ, և Նոր-Ջուղայի Ամենափրկչեան Վանուց տպարանին (1) մէջ տպուած գրքերը կը բեքէին, որոց ամէն տեսակներէն կը գտնուէին Մարգարայ գրատուներ:

Աստ աւելորդ չեմք համարիր Նոր-Ջուղայի մէջ տպեալ գրոց համառօտ ցուցակը գետեղել:

Հայրանց վարք ի խաչատուր Կեսարացի վարդապետէ յառաջնորդէ Ամենատուրք Փրկիչ վանացն որ ի Նոր Ջուղա: Տպ. 1644:

Ժամագիրք տտեհի. Տպ. 1642: Այս գրքի տպագրութեան մեկենաս կանգնած է Ջուղայեցի Գրիգոր Խօջամալեան խաղարենց:

Հաւաքումք քրիստոնեական պարտոց-արոց խորհրդոց և պատուիրանաց եկեղեցւոյ: Աշխատասիրութեամբ Տ. Սեդրեատրոն քահանայի Յովհաննիսեան Նոր-Ջուղայեցւոյ: Տպ. 1880:

Աղեքսանդր վարդապետ Ջուղայեցի. «Գիրք ատենական» որ ասի վիճաբանական, ի հայրապետութեան տեսան Ն.

(1) Սոյն տպարանը 1644 ին հաստատած է Կեսարացի խաչատուր վարդապետ, որոյ աշակերտն էր Դաւիթ վարդապետ՝ հիմնադիրն տեղւոյն Ամենափրկչեան վանուց:

ղիազարու և յառաջնորդութեան այսր նահանգի տեսան Ստեփաննոսի յայտածողի զտպագրատունս և հրամայողի առնել զգիրս: Աշխատասիրութեամբ ուրումն նուառով՝ տէր Աղեքսանդրի ծառայի բանի, ի թուականութեան Հայոց ՌՃԼԶ:

Միքայելի պատրիարքի Ասորոյ պատմութիւն: Տպ. 1681:

Յիշատակարանը կ'ըսէ. «Շնորհօք Տեսան մերոյ Յիսուսի Գրիստոսի, կամօք և կարողութեամբ Հօր և Սրբոյ Հոգւոյն աւարտեցաւ զիրքս հակաճառական որ ընդդէմ ժողովոյն Քալիեդոնի և Լեոնի և Փլաիրիանոսի յամի թուահաշուութեան տոհմիս հայկական 1137 ի հայրապետութեան տեսան Սղիազարու կաթողիկոսի ամենայն Հայոց, և յառաջնորդութեան այսր նահանգի քաջ ախոյեանի ուղղափառութեան տեսան Ստեփաննոս Արքեպիսկոպոսի և աստուածաբան վարդապետի, որոյ հրամանաւ և օժանդակութեամբ հաստատեցաւ տըպագրատունս ի վանս վանական և փառաբնակ Ամենափրկչի Նոր-Ջուղայու, յամենան մայիսի 21 »:

Կենսագրութիւն «Հանգուցեալ սրբազան Թադէոսի արքեպիսկոպոսի Բէկնազարեան. բարեյիշատակ առաջնորդի Ամենափրկչեան սրբոյ վանաց Նոր-Ջուղա, և Գերթուած ի մահ Նորին Սըրբազնութեան: Աշխատասիրեալ ի 1863 ամի տեսան ի Պ. Եարութիւնէ Թ. Տէր Յովհաննեանց Նոր-Ջուղայեցւոյ, Ատենադպրէ յիշեալ սրբոյ վանաց, հանգուցելոյ այժմ: Եւ արդեամբք գերապատիւ պարոն Յովհաննոս Եարութիւնեան ընկի Նոր-Ջուղայեցւոյ, բնակելոյ այժմ ի Բեթաւիա »: Տպ. 1881:

Պատմութիւն Նոր-Ջուղայու. աշխատասիրեալ ի նոյն հեղինակէ: Տպ. 1880:

Նոր-Ջուղայու տպարանին մէջ տըպուած են նաև Դիքք ժողովածոյ, Դիքք Ատենական կամ վիճաբանական, Կըրքութիւն հաւատոյ, Յովհաննէս Մրթոդ կամ Ջուղայեցի, և:

ՔիթապԹի Մարգարայ սրդին՝ Միքայէլ, հօրը անուամբ մեծ համաւ ստացաւ Թէհրանի մէջ, ուր մեծ մղում տըռուաւ տեղւոյն աղգային կրթական գործոց, ուր մինչև իսկ հայերէն տպարան մը հաստատել նախաձեռնեց վերջերս, տառերը բերել տալով Պոլսէն:

Պարսկաստանի Ատրպատական նահանգի հայաբնակ գաւառներն են Համատան՝ ուրկէ էր ընտրուած 1784 ին Յովհաննէս Ժ. Պօլոյ պատրիարքը և հոգեւոյն Կարապետ վարդապետ Շահնազարեան, Սալմաստ(1) որոյ Փայաջուկ

(1) 1541 ին ընտրուած Ստեփաննոս Ե. Սալմաստացի կաթողիկոս մը ունիմք:

գիւղին մէջ ծնած է վկայագիր Մելիք Յակոբեանց, խոյ՝ ուր ծնած ունեւած է մեծ հրապարակագիր Ստեփաննոս Նազարեանց։ Մագու, Գուռնէ յիստան, Մարանդ, Աւրմիա, Սուլդուզ, Սովուխ-բուլախ, Գուռարդան, Մարաղա, Թաւ-բիզ, Ղարադաղ, Արդաբիլ կամ Երտէ-վիլ։

Պարսկաստանի ընդհանուր Հայ բնա-կիչք 100 000 անձ կը կազմեն։

Պարսկաստանի մայրաքաղաքին մէջ, ի Թէհրան, 200 տուն Հայք կը բնակին, որ ունին Ղազվինու թողին մէջ Ս. Գէ-որգ եկեղեցին, և Հայկաղնեան ուսում-նարան մը։

1869 ին հաստատուած Ուսումնայի-րաց քննիչութիւնը կը հոգայ վարժա-րանին ծախքն, որու հիմնադիրն ու նախկին տնօրէնն եղած է Մարգարայ որդին՝ Աղայ Միքայէլ Մարգարեան։

Շահի կառավարութիւնն եւս 200 թուման տարեկան նպաստ միւստայ նոյն վարժարանին, ինչպէս Գավրիէի զըպ-րոցին, և Նոր-Ջուղայու Ուսումնարանին (զոր հաստատած է Մանուկ Արդանան-եան Նոր-Ջուղայեցին), ինչպէս նաեւ 100 թուման ալ Նոր-Ջուղայու Ս. Կա-տարինէ կուսանաց վանքին։

Մարգար՝ շատ մը եկեղեցեաց ա-նուններ գիտէ եղբ՝ ի զանազան տեղիւ, որոց համար կը պնդէր թէ ծախսւելու են՝ անոնց տեղ վերատին եկեղեցի կամ դպրոց շինելու պայմանօք, ու նոցա դրամներով աղքատ տղոց արհեստանոց-ներ բանալու է, ուր կարգաւ ալ սովորին, եւ, Արդարեւ, շատ բանաւոր գաղափար-երանի թէ նոյն նպատակով վաճառուէին այսօր Արեւտէի Ս. Կարապետ եկեղեցին (1) և Դանովայի եկեղեցին՝ որոց եկամուտ-ները մարսուած են և գերեզմանատանց

որ ճանապարհորդած է՝ յԱւրոպա, յա-ջորդութիւնն թողլով 1547 ին Սեբաս-տացի Միքայէլ Ա. Կաթողիկոսին։

(1) Արեւտէի եկեղեցւոյն միւթէվէլին Տնտես. Խորհրդոյ ատենապետ Մելիքեան Նզիադար՝ Էֆէնտիի հայրը՝ Մելիքեա-նաղայն էր։ Կը պատմէր թէ՝ այդ եկե-ղեցին 4 կտոր հէօճէթներ ունի։ Պէտք եղած ատեն բերել տուեր և վերա-դարձուցեր էր։

Մեր տղայութեան ատենները՝ մայ-րաքաղաքիս բոլոր եկեղեցեաց մէջ Արե-տէի եկեղեցւոյն համար կիւրաքիչ օրերը յատուկ պնակ մը կը չըջագայէր։ Այն ատենները՝ երբեմն Ասմա-Աթըն՝ աճաօի երեւելի վաճառական Արեւտացի Հայ մը՝ քահանայ ձեռնադրուելով Տէր-Յովհան-նէս անուամբ, իւր հոգւոյն համար գա-ցեր է ի Արեւտէ, իւր հայրենակից 15-20 տուն Հայոց համար քահանայադրուելու։

Յետոյ, լուսեցաւ թէ, եօրկանձի Ստեփան մը իզմիր երթալով, Արեւտէի վրայ քահանայ կը ձեռնադրուի Տէր Կարապետ անուամբ, և կ'երթայ իւր վիճակը, որուն Հայ ժողովուրդը խառ-

քարերը վաճառուած (1), ինչպէս նաեւ Պուրկալէ քիչ հեռի գտնուող Հայ գե-րեզմանատունը՝ սրոյ քարերը Պուրկեյի Հայ մը դացած ու վաճառած է։

Մարգարայ ժամանակ՝ սկսան կրէ-տէի Հայք գամ քան զգամ ցրուիլ, այ-սինքն, 1822 ին՝ զօրաւոր պատճառով մը, թողլով կալուածներն և եկեղեցին, սրոյ մէջ ունիմք Մագաղաթեայ ձաշոց, Աւետարան, Մէհ-Սարկաւագի Ժամա-գրքի յիշատակագիրը, Վարդան վար-դապետին թողած առակագիրը, Տէր-Մինասեան Վահան Ծ. վարդապետին՝ Պոլիս բերած հին Տօնացոյցը, հին ան-քիլա դրամներ, եւ։

Արեւտէի մէջ կտրուած եմք բաւական ձեռագիրներ՝ ընդ որս՝ Արեւտէի Հայոց ժամանակագրութեան վերաբերեալ գիրք մը։

Ի Ղալաթիա Սեդրոս-խանը գտնուող հնախոյզ Արիշան Էֆէնտիի (Է. Աւոնդ Արիշանի եղբայրն) համար կը պատմուի թէ՝ օր մը Արեւտացի Հայ մը՝ ներկայա-նալով իրեն, ցոյց կուտայ ձեռագիր մը, և կ'ըսէ թէ՝ «այս տեսակ առաջ կտորի չափ ձեռագրեր թաղուեցան Արեւտացի Հայու մը հետ, որ շատ կը յարգէր զայն»։

Արիշան, ի լուր սոյն յայտնութեան, կարի կ'զգածուի, կը յուզուի, իսկ Ար-րէտաշայն մեղմելու համար նորա վիշտն՝ կը յաւելու։ «Հոգ մի՛ ընէր, շատ ու շատ հին էին, շատ հին»։

Երբ հնութեանց վրայ կը խօսիմք, կը մխիթարուիմք, գիտնալով որ գէթ Ս. Նրոսաղիմայ վանքն բաւական ատենէ ի վեր հաւաքել սկսած է հնութիւններ, և կամ արգէն գտնուածներն լաւ պահե-լու հոգն ստանձնած։

Նրոսաղիմ, ապաքէն վաղուց պէտք էր ինչպէս կ'ըսէր Մարգար՝ ճոխ տը-պարան մը հիմնել, և քաջալերէր Ոսկա-նի նման վարդապետները, և սպէր մեր հին մատենագրութիւնը։ Այն ատեն՝ աւելի շատ ուխտաւորներ պիտի ունե-նար, բոլոր Հայոց ունն առ ինքն պիտի գրաւէր, և ամենասիրելի ու նուիրա-կան պիտի համարուէին այն տնօրինական

նուելով տեղական տարերց հետ, հազիւ թէ 6 տուն մնացած էին, 4 այր մարդ և մնացեալը կին-արմատ։ Ուստի հեռա-նալով Արեւտէն, եկաւ հաստատուեցաւ Գարակէօմարիկի եկեղեցին։

Ի՞նչ շատ ջընէր, Արեւտէի եկեղեց-ւոյն և կալուածոց մատակարարն՝ կոշ-կակար Լեւոն մ'էր։ Այժմ ի Արեւտէ Հայ-Հոռոմ մը միայն մնացած է։

(2) 18 տարի առաջ անուգուած էր որ Պողոս անուն Զեքնի Հոռովեական-Հայ մը իւրացուցած է Դրնովայի եկեղեցւոյն կալուածներէն երկու տուններ։

Ս. տեղիքն՝ ոչ միայն բարեպաշտից և կրօնասիրաց համար, այլ և անտարբեր գիտնոց և հնախոյզներու համար։

(Շարունակելի) Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ԶՈՒՍԱՐՃԱԼԻՔ

Պ. — Շատ մը կրարերներ ունին քեզ համար լուրեր ժողովելու։

Խմբագիրը. — Ա՛յ, կին մ'ունիմ։

Տիկինը. — Ո՛հ, սա կինը որ հիմա անցաւ, ծպտեալ երիտասարդ մ'էր։

Ամուսինը. — Ինչէ՞ն գիտցար։

Տիկինը. — Երեսո նայեցաւ՝ փոխա-նակ հագուստիս նայելու։

Ա. Բժիշկը. — Սոսկալի կերպիւ տըժ-գունած կ'երեւիս այսօր, ի՞նչ է պատ-ճառը։

Բ. Բժիշկը. — Եկամուտիս մէկ մեծ մասը պակսեցաւ, հակառակ բոլոր ջա-նիցս։

Ա. Բժիշկը. — Ի՞նչպէս։

Բ. Բժիշկը. — Միլիոնատէր Բիթլըս յանկարծ առողջացած է այն հիւանդու-թեանէն զոր մահացու վճռած էի։

— Տիրան, հարցուց վարժապետը, ի՞նչ կը նշանակէ նահանջ տարին։

Դպրոցի յաւելուածական օր մը, պա-տասխանեց Տիրան տխրութեամբ։

Ակնցի տիկին մը, ի Պահչէ-գարու ջը-րավաճառ Պողոս աղայի խանութին քով կը նստի և կ'սպասէ որ կամուրջի գլխէն մեկնող քրանվայն իւր քովէն անցնի ու զինքն առնէ՝ կէտիկ-Փաշա տանելու հա-մար։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱԻ

ԽՈՒՐԵՆ

ԿԱՍ

ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՆՈՐ ԿԱՐԴԱԼ ՍՈՐԴԱՂ ՄԱՆԿԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

ՅՕՐԻՆԵԱՑ

Ա. Մ. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. Մ. Յ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Բոլորովին նոր դրութեամբ յօրին-ուած նոյն Առաջին Ընթերցարանն՝ որ զարդարեալ է ճոխ պատկերօք, կը բո-վանդակէ մանկական ճաշակին համեմատ սիրուն պատմութիւններ, կարճ ոտա-նաւորներ, բարոյականք, առածք, եւ։

Վաճառման կեդրոնատեղին է Միհ-րան Փափազեան գրատուն (յաջորդ Գա-վաֆեանի), Չափազճըլար, Զիւմալիլի խան թիւ 18, 19, 21։

Գինն է 60 փարայ, մեծաքանակ գը-նողաց 100 ին 20 զեղը կը արուի։

Օ. Գ. ՓԱՆԳՈՍԵԱՆԻ

ՆՈՐ ԴԱՍԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տեղագրութիւն և Պոլսոյ եւ շրջակայից. յա-
տակաբէժ պատկերով Վասիլի, Յակոբեան՝ Կ.
Պոլսոյ ընդհանուր խանութուն ցուցակը, վարժա-
րանաց եւ ժողովրդեան համար..... փարպ 100
Աշխարհագրութեան Նախապատրաստական Դա-
սագիրք. Բ. տպագրութիւն Տիմոքիւն Բարեփոխ-
եալ..... Ղը. 3
Աշխարհագրութեան Պատկերազարդ Ղը. 4
Թուագիտութեան Նախապատրաստական Դա-
սագիրք. Մտաւոր եւ գրաւոր. Գ. տպագրութե-
ան..... Ղը. 3
Թուագիտութեան Նոր Դասագիրք. Տեղական եւ
Գործնական. Կը բաժնուի երեք մասանց
Մ-ն Ա. — Չորս գործողութիւն ամբողջ թուո-
ց, 600 ի մօտ հրահանգներով եւ գործնական
խնդիրներով. Բ. տպագրութիւն Բարեփոխեալ եւ
ճորտացեալ..... Ղը. 4
Մ-ն Բ. — Չափք, կշիռք եւ գրաւոր. Տառ-
նորական կոտորակք. Յատկութիւնք թուոց,
Հասարակ կոտորակք. Թուրքիոյ հին եւ նոր չա-
փուց եւ կշիռք բաղդատութիւնք. մօտ 500 հրա-
հանգք եւ գործնական խնդիրք. Աղեւակք Ղը. 4
Մ-ն Գ. — Գործածութիւն թուաբանական
գործողութեանց. կշիռութիւն եւ Համեմատու-
թիւն. Երեք կանոն. Ետեւ կանոն. Չեղման
կանոն. Միջին պայմանաժամու կանոն. Միջ-
նորդէք. Հարկերին պայլպ, չափ եւ զէն. Ընկե-
րութեան կանոն կամ Բաշխուժն Համեմատական.
Մանկացեալի մասացուածոց բաշխումն. Մի-
ջին Հաշիւ. Խառնուրդի կանոն. Մետաղաց բա-
ղադրութեան կանոն Գաւաղուսի եւ Խորանարդ
արմատք. Մէթրական դրութիւն, եւ այլն. եւ այլն.
Բաց ի բաղմամբ հրահանգներէ՝ 300 ի մօտ գործ-
նական խնդիրներ..... Ղը. 4
Ա. Կ. Բ. Մ-ն..... ի միասին կազմ. Ղը. 7 1/2
Ա. Բ. Գ. Մ-ն..... » » » 10

ԾԱՂԻԿ Ի

ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԵՋ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻՆ

1. ՄԵՌԵԱԼ ԿԻՆԸ. Հեղինակ Օգթաւ
Ֆէօդիտ. Թարգ. Մ. Թէլեան. Գին 10 Ղը.
2. ՓՈՒՆՁ ԴԻՏԱԿԱՆ. Գրեց Տօթթ.
Կ. Բ. Փաշայեան. Գին 5 Ղը.
3. ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒ-
ԹԻՒՆ. Գրեց Տօթթ. Է. Քէման. Թարգ.
Յակոբ Սիսակ. Գին 5 Ղը.
4. ԱՆԳՂԻԵՐԵՆ ԼԷՋՈՒԻ. Քերական-
ութիւն. Տեսական եւ Գործնական. Աշ-
խատասիրեաց Բ. Մանդակունի. Գին 3 Ղը.
5. ԲԱՆԱԼԻ ԱՆԿԼԻԻԵՆ ԸՆԹԵՐ-
ՑԱՆՈՒԹԻՒՆ. Բնութիւնն նոր եւ գիւ-
րուոյց եղանակի վրայ պատրաստուած
ի Բ. Թ. Հինգլեանէ. Գին 3 Ղը.
6. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ ՖԵ-
ռաններէն Շարագրութեան. Բօրինեց
Բ. Թ. Հինգլեան. Ա. Տարի՝ 6 Ղը. —
Բ. Տարի 5 Ղը.
7. ՏՕՆԱՅՈՅՑ. Բանախօսութիւն Տօթ-
թէօր Ալպէրթ Լոնկի. Գին 1 Ղը.
8. ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ
Տարեք. Թարգմ. Օր. Փ. Գէորգեան.
Գին 5 Ղը.
9. ՕՍՄԱՆԵՐԵՆ ԼԷՋՈՒԻ ՆՈՐ Քերա-
կան. Երկասիրեաց Պ. Կարապետեան,
Ուսուցիչ Թուրքերէն լեզուի եւ գեղա-
գրութեան. Գին 50 փարա:
10. ՄԷՇԳ. Կախօտ խոթութիւն Օս-
մանի (5 տետրէրէ բաղկացեալ). Պ. Կա-
րապետեան. Հատը 30 փարա:
11. ԹՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԲ. 2 Ղը.
12. ԻՒՍՈՒ ԻՄԼԱ. Կախօտ Տօղրու
Կազմագ. ուսուց. Պ. Կարապետեան.
3 Ղը.
13. ԲԷՆԵԻՄԱԻ ԳՐԱԹՎ. Վէթիւր-
ձիմի. Պ. Կարապետեան. 1 1/2 Ղը.

ԱԺԱՆ ԳՐԵԱՆՔ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել Արգոյ
Հասարակութեան և ի մասնաւորի Պատ.
յաճախորդաց թէ, մեծանուն Հեղինակ
Ա. Մ. Գարագաշեան էֆէնտի Հետեւ-
եալ երկասիրութիւններն, զոր մինչեւ
ցարդ ես կը տպէի և կը վաճառ. ի,
այժմ Հեղինակին և մեր հաճութեմբ
յանձնած եմք այդ տպագրութեան ան
վաճառման իրաւունքը, նախկին փորձ և
հաւատարիմ աշակերտիս և այժմ յաջոր-
դիս, գրավաճառ-տպագրիչ և կազմարար
Միհրան էֆէնտի Փափագեանի, որոյ
կեդրոնատեղին է, Չափագծըլար եօ-
գուչու, Չիւմլիլլի խանի մէջ, վարի
յարկ թիւ 18, 19, 21:

Աշխարհագրութիւն Բնական պտկերք.	2 20
» Ուսումնական.....	4
» Գաղաքական.....	4
» Գաղաք. և Բնակ.....	6
» Գաղ. Բնակ. Ուսում.....	10
Ընթերցարան կամ Արմենակ պտկերք.	2
Հատընտիր քաղաւածք ի նախնաց.....	8
Համականի կամ Փղբիկ քարտուղար.	5
Պատմութիւն Հայոց.....	3
Պատմութիւն Սրբազան.....	4
Սկզբունք քերականութեան.....	1
Քերականութիւն Գործնական.....	6
Քերականութիւն Դպրութիւն.....	6
Քերական Գաղիերէն Բ. տպագր.	1

Հեգարան 100 հատը 15 Ղը.
Գերական 100 հատը 6 »
Գերական պատկերազարդ 100 և 10 Ղը.
Համառօտ քերականութիւն 60 փրյ.
Աշխրհաբ. քերականութիւն 100 փրյ.
Ընդ մամուլ Ա. և Գ. Ընթերցարանք

Հետեւաբար կը հրաւիրեմ իմ ազնիւ
յաճախորդներս որ, երբ վերոյիշեալ
գրքերէն պէտք մի ունենան, հաճին դի-
մել ուղղակի յիշեալ էֆէնտիին, իբրեւ
Գաւաճեան. վարժարանաց և մեծաքա-
նակ գնողաց համար 100 ին 20 զեղլ:

ՅՈՎԱԾ ԳԱՎԱՅԵԱՆ

ԾԱՆ. — Կը խնդրենք մասնաւորապէս
մեր գաւառաց Պատ. յաճախորդներէն,
որ երբ գիրք յանձնարարեն, չմոռնան
նշանակել նաեւ Հեղինակին անունն զի
Գարագաշեան էֆէնտիի գրոց կեղծերն
ևս կան:

ՄԻՀՐԱՆ Յ. ՓԱՓԱՅԵԱՆ

ՊԱՇՏՕՆ խնդրող ուսուցիչք կը
հրաւիրուին արձանագրուելու «Ծա-
ղիկ» ի խմբագրատունը. հոն դիմելու
են նաեւ թէ՛ փութարանաց և թէ՛ մաս-
նաւոր դասերու համար ուսուցիչ
փնտռողներ:

— Ծրաններէն, գերմաներէն, Թուրքե-
րէն և իտալերէն լեզուաց մասնաւոր դա-
ռեր ստանձնելու համար արձանագրուած
են արդէն մի քանի հմուտ և վկայեալ
ուսուցիչք:

— Երիտասարդ մը պատրաստ է դա-
սեր ստանձնել անգղիէրէնի, բնական
պատմութեան և ընդհանուր աղագաց
պատմութեան:

— Երիտասարդ մը պատրաստ է ըս-
տանձնել օգնական-դաստիարակի պաշ-
տօն:

ՍԱՄՓՍՈՆ

ԱՃՈՒՄՆ ԵՒ ԵՐԿԱՐՈՒՄՆ ՄԱՋԵՐՈՒ

Կ. Պոլիս, 15 Մուհարիմ, և 8 Օգոստ.
1307

Տեսրք Սարաֆեան Եղբարք.

Ինչպէս ի Խ-գիւղ

1305 թուականին էր որ Ձեզ հետ մէկ
տեսութեան մէջ՝ նախապէս տեղեակ լի-
նելով արհեստի մէջ Ձեր ունեցած ճար-
տարութեան և լուրջ արուեստասիրու-
թեան՝ խնդրեցի մազերը երկարող, ա-
ճեցնող և հիւանդ արմատները կենդա-
նացնող պատրաստութիւն մը իմ աղջը-
կանցս համար:

Խոստացաք իբր փորձ ի մասնաւորի
պատրաստել այդպիսի դեղ մը, պայմա-
նաւ որ երբէք չպիտի պարունակէր իւր
բաղադրութեան մէջ հակառողջական նիւ-
թեր, և ըստ Ձեր խոստման՝ զրկեցիք ինձ
երեք չիչ սոյն դեղէն:

Արդ՝ ինչպէս յայտնած եմ հրապա-
րակաւ շնորհակալութիւնս 14 Մուհարիմ
և 7 օգոստ թուականի Սաւառք լրագրոյ
միջոցաւ, նմանապէս սոյն մասնաւոր գը-
րութեամբս կը յայտնեմ խնդակցու-
թիւնս, վասն զի Ձեր պատրաստութիւն
յաջողապէս պսակուեցաւ, աճեցնելով,
երկարելով և գեղեցկացնելով աղջկանցս
մազերը, և կը յաւելում թէ այդ դեղ
չպարունակէր իւր մէջ հակառողջական
նիւթեր այլ և այլ պատրաստութեանց
նման: Ընդունեցէք շնորհակալութիւնս
Թօթագրուի կայս. Պալատան
պահեստի զօրաց բժիշկ
9-10 Դեր հազարապետ ՀԻԻՄՅԻՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Ճարտար նկարիչ մեծարգոյ Պ. Միլըր-
տիչ Պարսամեանց յաջողած է ամենայն
ճշդութեամբ նկարել վաղամեռիկ քեր-
թող Պետրոս Դուրեանի մեծադիր պատ-
կերն, առանց ի կենդանութեան նորա՝
տեսած լինելու զնա, այլ միայն Դուրեանի
կրտսեր եղբոր՝ Սրբիպպա Տէֆէնտիի՝
դէմքէն օգտուելով և չինած պատկերն
հետզհետէ ուղղելով ըստ դիտողու-
թանց հանգուցելոյն ազգականաց և
մերձաւոր ծանօթից, այնպէս որ Պ.
Պարսամեանց ըստ նոյն ազգականաց և
ծանօթից գրաւոր վկայութեանց՝ ի
ձեռին ունի այսօր բանաստեղծին կեն-
դանատիպ և ճշգրիտ նմանութիւնը ներ-
կայացնող պատկեր մը: Պ. Պարսամեանց
« Մաղիկ » ի խմբագրութեան յանձնած
է վերոյիշեալ գրաւոր վկայութիւններն:
Դուրեանի լուսանկարն ունենալ ցան-
կացողներուն գոհացում տալու համար,
Պ Պարսամեանց փափագելով իւր գծած
սոյն պատկերէն լուսանկարն ևս հանել
բազմաթիւ օրինակ, առ այս բաժանոր-
դագրութիւն բացած է, մեծը (քապիկն)
5 Ղը. և փոքը (վիկիթ) 100 փարա:
Գաւառներէն փօստի ծախքն ևս պէտք
է զրկել:

Բաժանորդագրութիւնը կ'ընդունուին
Մաղիկի խմբագրատան մէջ:

ԱՐՏՕՆԱՏԻՐ Ա. ՍԱԲԱԵԱՆ

ՏԵՂԱՐ. ՄԻՀՐԱՆ Ե. ՓԱՓԱՅԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Չիւմլիլլի խան, Թիւ 18, 19, 21